

ORTODOKSISEURAKUNNAN TUNNUSLUVUT TALOUS- PÄÄTÖKSISSÄ

TEKIJÄ/T: Milla Leinonen

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala			
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Milla Leinonen			
Työn nimi Ortodoksiseurakunnan tunnusluvut talouspäätöksissä			
Päiväys	13.11.2014	Sivumäärä/Liitteet	48/11
Ohjaaja(t) Kaisa Hämäläinen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Palvelukeskus Aulis			
Tiivistelmä			
<p>Työn tavoitteena oli selvittää, miten ortodoksisen seurakunnan toimitukset voisivat hyötyä tunnuslukujen antamasta tiedosta talouteen liittyvissä päätöksissään. Tunnuslukujen antama informaatio on tärkeää seurakunnan toiminnasta, hallinnosta ja taloudesta päättävälle toimielimille. Työn toimeksiantajana oli Palvelukeskus Aulis, joka tarjoaa Suomen ortodoksiselle kirkolle muun muassa talous-, laki- ja henkilöstöpalveluja.</p> <p>Työn toteutustapa oli kvalitatiivinen tutkimus eli työn materiaalina käytettiin olemassa olevaa kirjallisuutta ja internetissä olevaa materiaalia. Työssä on käytetty lähteenä muun muassa Kuopion ortodoksisen seurakunnan tasekirjaa vuodelta 2012, lakia ortodoksisesta kirkosta sekä ortodoksisen kirkon kirkkojärjestystä. Lähteenä on käytetty myös tunnuslukuista kertovaa kirjallisuutta.</p> <p>Opinnäytetyössä käsiteltiin Suomen ortodoksisen kirkon organisaation rakennetta ja toimielinten tehtäviä. Työssä käytiin myös läpi eri tavat analysoida yritysten taloudellista tilannetta, kuten esimerkiksi tilinpäätösanalyysia ja kerrottiin tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman tunnusluvuista. Ortodoksisen seurakunnan omat tunnusluvut on myös käyty läpi tässä työssä.</p> <p>Työssä havaittiin, että päättävät toimielimet voivat käyttää tunnuslukujen rinnalla prosenttilukumuotoista tilinpäätöstä. Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös tarkoittaa esimerkiksi tuloslaskelman tilinpäätöserien vertailua liikevaihtoon. Prosenttilukumuotoisen tilinpäätöksen avulla voidaan tarkkailla tuloslaskelman kulurakennetta ja arvioida, miten tuloslaskelman tulojen ja kulujen muutokset näkyvät seurakunnan tunnuslukujen arvoissa.</p> <p>Lisätutkimuksen aiheena voisi olla selvitys siitä, tarvitsevatko ortodoksisen seurakunnan päättävät toimielimet uusia tunnuslukuja tai mittareita talouspäätöksiinsä. Mahdolliset taseen tai henkilöstön tunnusluvut voisivat tehdä seurakunnan talouden analysoinnista monipuolisempaa.</p>			
Avainsanat talousarvio, tunnuslukuanalyysi, tunnusluvut			

Field of Study Social Sciences, Business and Administration			
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration			
Author(s) Milla Leinonen			
Title of Thesis Key ratios of the Orthodox Church of Finland in economic decisions			
Date	13.11.2014	Pages/Appendices	48/11
Supervisor(s) Kaisa Hämäläinen			
Client Organisation /Partners Service Centre Aulis			
<p>Abstract</p> <p>The purpose on this study was to indicate how organs in the Orthodox Church of Finland could utilize key ratios in their economic decision making. The information from key ratios is important for organs which decide the operations, economy and administration of the church. The commissioner of the research was Service Centre Aulis, which provides for example economic, law and personnel services for the Finnish Orthodox Church.</p> <p>This study was implemented using the qualitative method. The data for the research was collected from existing literature and internet material. The sources used in this study are a balance sheet book from 2012, the law of the Orthodox Church and literature dealing with key ratios among other things.</p> <p>The structure of the Finnish Orthodox Church organization was dealt with in the thesis. This research also investigated the key ratio analysis and discussed the key ratios of an income statement, a balance sheet and financial statement. The key ratios of the Orthodox Church were also dealt with in this study.</p> <p>The results showed that the decision-making organs can utilize beside key ratios also a percentage-form financial statement. The percentage form financial statement stands for comparing for example the items of an income statement to turnover. With the help of a percentage form financial statement the expense structure of an income statement can be observed. After that it can be evaluated how the changes of income and expenses in an income statement are shown in key ratio values.</p> <p>Further study is needed to establish whether the decision-making organs need more key ratios or indicators for their economic decisions. The key ratios of a balance sheet or personnel could make the analyzing of the church's economy more versatile.</p>			
Keywords budget, key ratio analysis, key ratios			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	SUOMEN ORTODOKSINEN KIRKKO	8
2.1	Suomen Ortodoksisen kirkon organisaatio	8
2.1.1	Kirkolliskokous	9
2.1.2	Kirkollishallitus	11
2.1.3	Seurakunnanvaltuusto	11
2.1.4	Seurakunnanneuvosto	12
2.1.5	Kiinteistölautakunta sekä työryhmät ja toimikunnat	12
3	SEURAKUNNAN TALOUS	13
3.1	Talousarvio.....	13
3.1.1	Talousarvion rakenne seurakunnassa	13
3.1.2	Käyttötalousosa	13
3.1.3	Tuloslaskelmaosa	14
3.1.4	Investointiosa	15
3.1.5	Rahoitusosa	17
3.1.6	Talousarvion toteutumisvertailu evankelisluterilaisessa seurakunnassa	18
3.2	Talousarvion laadintaprosessi evankelisluterilaisessa ja ortodoksisessa seurakunnassa	18
4	TILINPÄÄTÖKSEN ANALYSOINTI	20
4.1	Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös.....	20
4.2	Trendianalyysi	20
4.3	Rahavirta-analyysi.....	21
4.4	Toimiala- ja yritysanalyysi.....	22
4.5	Tilinpäätösanalyysi	22
4.5.1	Tuloslaskelman oikaisu	23
4.5.2	Taseen oikaisu	24
4.5.3	Tuloslaskelman tunnusluvut.....	25
4.5.4	Taseen tunnusluvut.....	27
4.5.5	Rahoituslaskelman tunnusluvut	31
5	KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TULOSLASKELMAN RAKENNE.....	33
5.1	Toimintatuotot.....	33
5.1.1	Maksutuotot	33

5.1.2	Vuokratuotot ja metsätalouden tuotot	33
5.1.3	Kolehdit ja muut keräystuotot, tuet ja avustukset sekä muut toimintatuotot	34
5.2	Toimintakulut	34
5.2.1	Henkilöstökulut	34
5.2.2	Palvelujen ostot	35
5.2.3	Vuokrat	35
5.2.4	Aineet, tarvikkeet ja tavarat.....	35
5.2.5	Annetut avustukset	36
5.2.6	Muut toimintakulut	36
5.3	Toimintakate	36
5.4	Verotulot	37
5.4.1	Kirkollisverotulot	37
5.4.2	Osuus yhteisöveron tuotosta.....	37
5.5	Keskusrahastomaksut.....	38
5.6	Rahoitustuotot- ja kulut.....	39
5.7	Vuosikate	39
5.8	Poistot ja arvonalentumiset	40
5.9	Satunnaiset tuotot ja kulut	40
5.10	Poistoeron muutokset, varausten muutos ja rahastojen muutokset	40
6	KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TUNNUSLUVUT	42
7	TULOSLASKELMIEN 2011–2013 VERTAILUA	44
8	POHDINTA.....	48
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	49
	LIITE 1: KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TILIKARTTAMALLI.....	51
	LIITE 2: KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TULOSLASKELMAT 2011–2013	61

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe löytyi Savonian internetsivuilta vapaiden opinnäytetöiden joukosta. Työn toimeksiantajana on ortodoksisen kirkon palvelukeskus Aulis. Auliksessa tarjotaan talous- ja rekisteripalveluja sekä henkilöstö- ja lakipalveluja ortodoksille kirkolle. Auliksessa hoidetaan myös ortodoksisen kirkon viestintä- ja julkaisupalveluihin, sukuselvityksiin ja virkatodistuksiin sekä kasvatus- ja koulutusasioihin liittyvät asiat.

Työn tekeminen alkoi toimeksiantajan tapaamisella, jossa määriteltiin työn tavoite. Alun perin työn tavoitteena oli tutkia, mitkä tunnusluvut ovat ortodoksille seurakunnalle tärkeitä ja mitä tunnuslukujen pitäisi kertoa seurakunnan toiminnasta. Työtä varten taustamateriaaliksi etsittiin tietoa ortodoksisen kirkon organisaation rakenteesta sekä toimielinten tehtävistä. Työhön etsittiin myös tunnuslukuja käsittelevää kirjallisuutta sekä tutustuttiin ortodoksista kirkkoa koskevaan lainsäädäntöön ja asetuksiin. Toisessa tapaamisessa toimeksiantaja antoi työn materiaaliksi seurakunnan tilikarttamallin ja tasekirjan vuodelta 2012. Aihe rajattiin koskemaan pelkästään Kuopion ortodoksista seurakuntaa eikä koko Suomen ortodoksista kirkkoa. Ortodoksisen seurakunnan kuluja ei kuitenkaan ollut mahdollista saada eriteltynä kaikista seurakunnan toiminnoista. Myöhemmin työn tavoitteeseen tehtiin lisäys, ja tavoitteeseen otettiin mukaan sisäisen laskennan eli johdon laskentatoimen näkökulma. Työn tavoite oli siten selvitys siitä, miten ortodoksisen seurakunnan päättävät toimielimet voisivat hyötyä tunnuslukujen antamasta tiedosta talouteen liittyvissä päätöksissään.

Työ toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Toteutustapana oli olemassa olevaan kirjalliseen ja internetissä olevaan materiaaliin tutustuminen ja havaintojen tekeminen materiaalista. Työn lähteinä on käytetty muun muassa Kuopion ortodoksisen seurakunnan tasekirjaa vuodelta 2012, lakia ortodoksisesta kirkosta sekä ortodoksisen kirkon kirkkojärjestystä. Lisäksi on tutustuttu tunnuslukuista kertovaan kirjallisuuteen.

Ensimmäisessä luvussa kerrotaan tämän työn toimeksiantajasta ja työn toteutuksesta. Toisessa luvussa käydään läpi Suomen ortodoksisen kirkon toiminnasta päättävät toimielimet. Työssä kerrotaan toimielinten jäsenistä, tärkeimmistä työtehtävistä sekä asioista, joista toimielimet päättävät. Kolmannessa luvussa kerrotaan evankelisluterilaisen seurakunnan talousarvion rakenteesta ja sisällöstä, sillä ortodoksinen seurakunta soveltaa omassa talousarviossaan evankelisluterilaisen seurakunnan mallia. Neljännessä luvussa käsitellään eri analyysitapoja, joilla voidaan selvittää yrityksen taloudellista tilannetta. Tässä luvussa kerrotaan muun muassa tunnuslukuanalyysistä ja trendianalyysistä yleisellä tasolla. Luvun lopussa käsitellään perinteistä tilinpäätösanalyysia. Lisäksi neljännessä luvussa käydään läpi olennaisimpien tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman tunnuslukujen sisältö ja niiden kaavat.

Toimeksiantaja oli pyytänyt tarkkaa erittelyä Kuopion ortodoksisen seurakunnan tuloslaskelman rakenteesta. Viidennessä luvussa käydään läpi ortodoksisen seurakunnan tilikarttamallia apuna käyttäen tuloslaskelman tuottojen ja kulujen tarkka sisältö eli kerrotaan, mitkä seurakunnan toiminnot kuuluvat esimerkiksi seurakuntatyön maksuihin. Kuudes luku käsittelee ortodoksisen seurakunnan

omia tunnuslukuja, joista on laskettu esimerkkilaskelmat käyttäen materiaalina seurakunnan tuloslaskelmaa vuodelta 2013. Luvussa kerrotaan mistä tunnusluvut muodostuvat sekä tunnuslukujen kaavat. Seitsemännessä luvussa tutkitaan Kuopion ortodoksisen seurakunnan tuloslaskelmia vuosilta 2011- 2013. Työssä otetaan esille muutoksia eri vuosien välillä. Työn viimeisessä eli kahdeksannessa luvussa on pohdintaa.

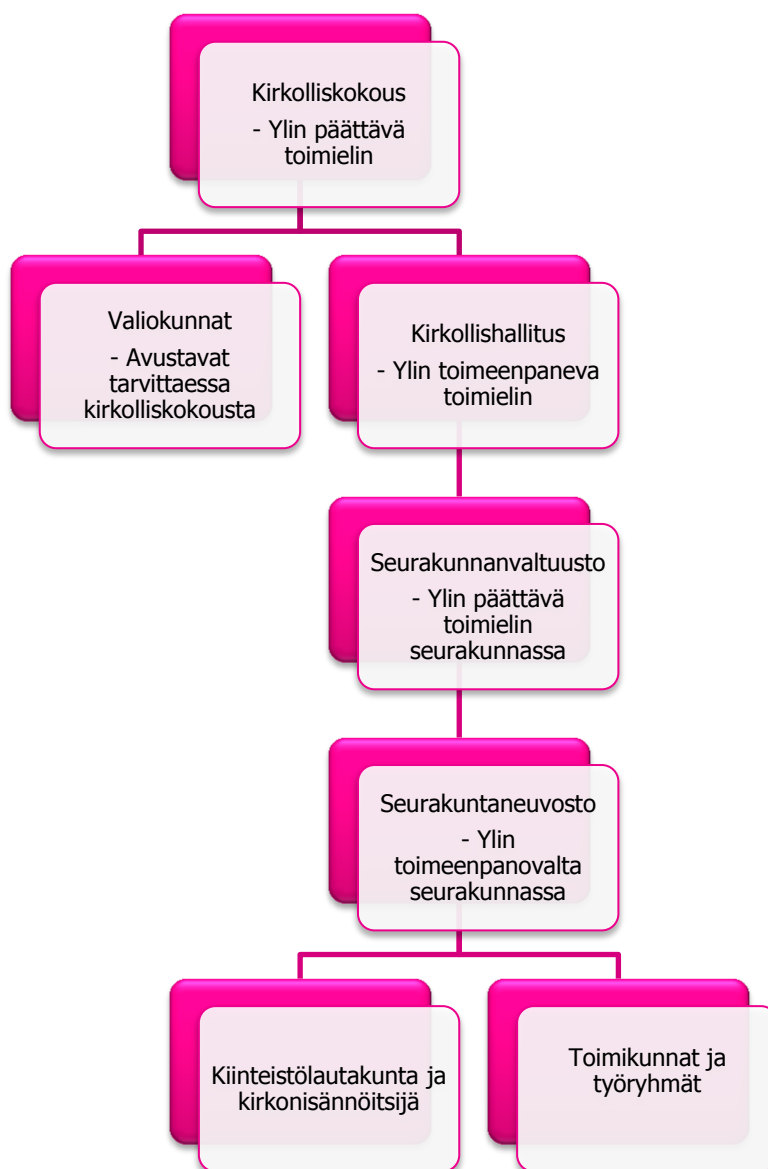
2 SUOMEN ORTODOKSINEN KIRKKO

Ortodoksisuus saapui 1000-luvulla Suomeen Bysantin valtakunnasta Kiovan, Venäjän ja Novgorodin kautta Karjalaan. Karjalasta ortodoksisuus on levinnyt koko Suomeen. 1300-luvulla Suomen itäiselle alueelle perustettiin ensimmäisiä ortodoksia luostareita. 1500-luvulla ortodoksisuus oli jo melko vakiintunutta varsinkin Karjalan seudulla. Alussa Suomen ortodoksit olivat Venäjän kirkon alaisia ja vuonna 1892 perustettiin Suomen ortodoksinen hiippakunta. Kuopion ortodoksinen seurakunta perustettiin vuonna 1846. Nykyään seurakunta toimii 9 kunnan alueella ja seurakunnan toiminta on jaettu läntiseen, keskiseen ja itäiseen alueeseen. (Kuopion ortodoksinen seurakunta c, 4; Suomen ortodoksinen kirkko.)

2.1 Suomen Ortodoksisen kirkon organisaatio

Ortodoksinen kirkko on jakaantunut hallinnollisesti kolmeen eri hiippakuntaan. Karjalan, Helsingin ja Oulun hiippakuntia johtavat niiden omat hiippakuntapiispansa. Piispat johtavat omia hiippakuntakanslioitaan, joissa avustavat muun muassa hiippakuntasihteerit ja kansliahenkilökunta. Hiippakuntiin kuuluu yhteensä 24 seurakuntaa, jotka eivät välttämättä noudata kunnan tai kaupungin rajoja. Karjalan hiippakunnassa seurakuntia on 11, Helsingin hiippakunnassa 8 ja Oulun hiippakunnassa 5. (Suomen ortodoksinen kirkko.)

Kuviossa 1 on kuvattu Suomen ortodoksisen kirkon toiminnasta päättävät ja päätöksiä toimeenpanevat toimielimet. Esimerkiksi kirkolliskokoukselle ja seurakunnanvaltuustolle taloudellinen informaatio on tärkeää, sillä näissä toimielimissä päätetään ortodoksisen kirkon talouden asioista.

KUVIO 1. Ortodoksisen kirkon organisaattiorakenne

2.1.1 Kirkolliskokous

Suomen ortodoksisen kirkon kirkolliskokous on ortodoksisen kirkon ylin päättävä toimielin. Se koontuu kerran vuodessa tai tarvittaessa ja se voi käyttää apunaan valiokuntia, jotka kokoontuvat tarvittaessa kirkolliskokousten välisenä aikana. Hallintovaliokunta, lakivaliokunta, sivistysvaliokunta, talousvaliokunta ja tarkastusvaliokunta ovat kirkolliskokouksen pysyviä valiokuntia. Kirkolliskokoukseen kuuluu 36 edustajaa eli hiippakuntien piispat ja apulaispiispat. Heidän lisäksi kirkolliskokouksessa on yksitoista papiston edustajaa sekä kolme kanttoria. Lisäksi toimielimeen kuuluu 18 maallikkojen edustajaa. Arkkipiispa on kirkolliskokouksen puheenjohtaja ja muut hiippakuntien piispat toimivat varapuheenjohtajina. Kirkolliskokouksen sihteeri valitaan kirkollishallituksessa. Aiemmin Suomen arkkipiispojen ja piispojen valinta oli Tasavallan Presidentin tehtävä. Nykyään kirkolliskokous päättää arkkipiispojen ja piispojen valinnasta. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 10; Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 40–41; Suomen ortodoksinen kirkko.)

Kirkolliskokouksen tehtävänä on kirkon toiminnan, hallinnon ja talouden yleinen valvominen. Kirkolle periaatteellisesti tärkeisiin asioihin liittyen kirkolliskokouksen on annettava kirkon lausunto. Kirkolliskokous päättää ehdotusten antamisesta, jotka liittyvät ortodoksisen kirkon lain ja kirkkoon liittyvän muun lainsäädännön muuttamiseen. Lisäksi kirkolliskokous hyväksyy kirkkojärjestyksen ja voi myös muuttaa sitä. Näiden lisäksi kirkon lainsäädäntöön ja kirkkojärjestykseen liittyvistä asioista valmisteluvien työryhmien ja toimikuntien perustamisesta päättäminen kuuluu kirkolliskokouksen tehtäviin. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 20.)

Kirkolliskokous päättää myös seurakuntien, luostareiden ja kirkon tehtävää edistävien yhteisöjen avustamisesta. Piispojen ja kirkollishallituksen jäsenten ja varajäsenten valinta ovat myös kirkolliskokouksen tehtäviä. Kirkollishallitus voi esittää kirkolliskokouksen käsiteltäväksi erityistä valmistelua tai tutkimusta vaativia asioita. Aloitteen voivat esittää myös piispa, kirkolliskokouksen jäsen sekä myös seurakunta tai luostari. Tutkimusta vaativien asioiden käsittely alkaa kirkolliskokouksen lähetekeskustelussa. Kirkolliskokous voi päättää asian käsittelemättä jättämisestä kirkollishallituksen esityksestä. Ellei kirkollishallitus halua estää asian käsittelemistä, asia siirtyy valiokuntien valmisteltavaksi. Asiaa ei voida käsitellä kirkolliskokouksessa ennen valiokunnan valmistelun päättymistä. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 20, 22–23.)

Kirkolliskokous vahvistaa kirkollishallituksen tekemän talousarvion, joka tehdään jokaiselle varainhoitovuodelle. Talousarvioon kuuluu tuloslaskelma- ja rahoituslaskelmaosa ja siinä on mukana kyseiselle vuodelle odotettavissa olevat tulot. Myös ne menot otetaan mukaan arvioon, jotka on päätetty suorittaa tulevan vuoden aikana sekä myös muut samana vuonna tarpeelliseksi katsotut menot. (Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 54.)

Talousarvion lisäksi kirkolliskokous hyväksyy kolmen vuoden ajaksi tehdyt toiminta- ja taloussuunnitelmat. Suunnitelmissa hyväksytään kirkon toiminnan ja talouden tavoitteet. Molemmat suunnitelmat eivät saa vaarantaa kirkon tehtävien hoitamisen edellytyksiä. Toiminta- ja taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä kirkolliskokous päättää kirkon pohjarahaston perustamisesta, varojen siirrosta rahastoon sekä varojen käyttämisestä. Rahaston tarkoituksena on kirkon talouden vakaana pitäminen. (Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 55, 57.) Talousarviota sekä toiminta- ja taloussuunnitelmaa käsitellään tässä työssä tarkemmin kolmannessa luvussa.

Tilintarkastajien valinta kuuluu myös kirkolliskokouksen tehtäviin. Tilintarkastajat valitaan hallinnon ja talouden tarkastusta varten kolmen vuoden ajaksi kerrallaan ja tilintarkastajia ja varatilintarkastajia on molempia oltava vähintään kaksi. Heidän pitää lisäksi olla keskuskauppakamarin (KHT-tilintarkastaja), kauppakamarin (HTM-tilintarkastaja), tai julkishallinnon ja talouden tilintarkastajalautakunnan (JHTT-tilintarkastaja) hyväksymiä tilintarkastajia tai yhteisöjä. Tilintarkastajat jättävät tilintarkastuskertomuksen kirkollishallitukselle toukokuun 31. päivään mennessä. Kirkollishallituksen täytyy hankkia selvitys jos tilintarkastajat tekevät kertomuksessaan muistutuksen tilivelvollista kohtaan. Selvitys hankitaan asiasta asianomaiselta ja selvitys sekä kirkollishallituksen hankkima lausunto toimitetaan kirkolliskokoukselle. (Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 58–59.)

2.1.2 Kirkollishallitus

Kirkollishallitus on Suomen ortodoksisen kirkon ja Karjalan, Helsingin sekä Oulun hiippakunnan yhteinen hallintoelin. Kirkollishallituksen toimipaikka on Kuopiossa. Kirkollishallituksen jäseniä on 7, joista kolme on hiippakuntapiispoja. Yhden lopuista neljästä jäsenestä pitää olla pappi ja yhden juristi. Asioiden esittelijöinä kirkollishallituksen istunnoissa ovat osa kirkollishallituksen kanslian virkamiehistä. Kirkollishallituksen tehtäviin kuuluvat kirkon yhteisen hallinnon, talouden ja toiminnan hoitaminen sekä asioiden valmistelu kirkolliskokoukselle. Velvollisuuksia ovat myös kirkolliskokouksen päätösten täytäntöönpano sekä kirkolliskokouksen perustamien toimielinten työn ohjaus ja valvonta. Mikäli kirkolta pyydetään lausuntoja, joiden antaminen ei ole säädetty kirkolliskokouksen tehtäväksi, kuuluu lausunnon antaminen kirkollishallituksen tehtäviin. Kirkon ja seurakuntien edun valvonta työmarkkina-asioissa sekä kirkon ja seurakuntien henkilöstöpolitiikan ohjaus ovat myös kirkollishallituksen tehtäviä. Lisäksi kirkollishallitus neuvottelee työntekijöiden palvelussuhteen ehdoista kirkon ja seurakuntien puolesta. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 33; Suomen ortodoksinen kirkko.)

Jokaisen kalenterivuoden päätyttyä kirkollishallitus laatii tilinpäätöksen kirkon talouden hoidosta kirkolliskokoukselle maaliskuun 31. päivään mennessä. Kirkolliskokous päättää tilinpäätöksen vahvistamisesta sekä vastuuvapauden myöntämisestä. Tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus ovat tilinpäätöksen asiakirjat. (Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 56.) Tuloslaskelman rakennetta käsitellään tarkemmin viidennessä luvussa.

2.1.3 Seurakunnanvaltuusto

Seurakunnanvaltuuston, seurakunnanneuvoston, lautakuntien, toimikuntien, kappelineuvoston sekä kirkkoherran ja muiden työntekijöiden tehtävänä on seurakuntien hallinnon ja toiminnan hoitaminen. Ylimmän vallan käyttäjä seurakunnassa on seurakunnanvaltuusto, jonka toimikausi on neljä vuotta. Valtuuston jäsenet valitsevat itse puheenjohtajan valtuustolle vuodeksi kerrallaan. Valtuusto valitsee itse myös yhden tai usemman varapuheenjohtajan ja sihteerin. Seurakunnanvaltuusto kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 3; Suomen ortodoksinen kirkko.)

Seurakunnanvaltuustoon kuuluvat kirkkoherran lisäksi neljäksi kalenterivuodeksi valitut jäsenet. Valtuustossa voi olla jäseniä vähintään 9, mutta korkeintaan 21. Kirkkojärjestys sekä seurakunnan jäsenmäärän koko vaikuttavat jäsenten lukumäärään. Kuopion ortodoksisen seurakunnan seurakunnanvaltuustoon kuuluu 15 jäsentä. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 3; Suomen ortodoksinen kirkko.)

Valtuuston tehtäviä ovat muun muassa hiippakunta- ja seurakunnanneuvoston jäsenten valinta. Toimielin myös hyväksyy seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitelman sekä talousarvion. Tehtäviin kuuluvat myös seurakunnan varojen ja omaisuuden hallinnoimisesta ja käytöstä päättäminen sekä seurakunnan tilinpäätöksen hyväksyminen. Vuoden toisessa sääntömääräisessä kokouksessa seurakunnanvaltuusto vahvistaa tuloveroprosentin. Lisäksi seurakunnanvaltuusto valitsee seurakunnan ti-

lintarkastajat sekä hyväksyy ohjesäännöt ja työjärjestykset seurakunnan työntekijöitä ja toimielimiä varten. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 4; Suomen ortodoksinen kirkko.)

2.1.4 Seurakunnanneuvosto

Seurakunnanneuvostolla on ylin toimeenpanovalta seurakunnassa. Seurakunnanneuvoston jäseniin kuuluvat kirkkoherra sekä pääkirkon isännöitsijä. Heidän lisäksi neuvostoon kuuluvat vähintään neljä seurakunnanvaltuuston valitsemaa jäsentä. Kuopion seurakunnanneuvostossa on 7 jäsentä. Papit, diakonit ja kanttorit, jotka ovat päätoimisessa työsuhteessa seurakuntaan, voivat valita joukostaan edustajan. Hänellä on puheoikeus seurakunnanneuvoston kokouksessa. Seurakunnanneuvosto valitsee itse keskuudestaan varapuheenjohtajan sekä sihteerin vuodeksi kerrallaan. (Kuopion ortodoksinen seurakunta a; Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 4; Suomen ortodoksinen kirkko.)

Seurakunnanneuvoston tehtäviä ovat muun muassa seurakunnan toiminnan yleinen johtaminen ja esitysten tekeminen seurakunnanvaltuustolle. Lisäksi tehtäviin kuuluvat työnantajan puhevallan käyttö seurakunnan toimintaan merkittävästi vaikuttavissa asioissa. Seurakunnanneuvosto myös huolehtii työntekijöiden työsuhteiden teosta sekä työntekijöiden työsuhteiden päättämisestä. Lisäksi seurakunnan tiedotustoiminnan johtaminen ja valvonta ovat seurakunnanneuvoston velvollisuuksia. (Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 78; Suomen ortodoksinen kirkko.)

Seurakunnanvaltuusto valitsee seurakunnanneuvoston, jonka puheenjohtajana on kirkkoherra. Kirkkoherra johtaa seurakunnan esimiehenä seurakunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Hän huolehtii seurakuntansa uskonnollisesta kasvatuksesta ja seurakuntansa jäsenten sielunhoidosta. Kirkkoherra on vastuussa pyhien toimitusten toimittamisesta kirkon perinteen, kirkkojärjestyksen ja muiden kirkollisten säännösten mukaisesti. Kirkkoherra noudattaa toiminnassaan kirkkojärjestystä, lakia ortodoksisesta kirkosta ja seurakunnan toimielinten päätöksiä. Hän tekee myös kirkon käyttöön liittyvät päätökset ja hänellä on myös seurakunnan nimenkirjoitusoikeus. Seurakunnanneuvoston kokouksen päätöksen mukaan kirkkoherralla ja seurakunnanneuvoston valtuuttamilla henkilöillä on käyttöoikeus seurakunnan pankkitileille ja pankkikorteille. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 4; Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 61.)

2.1.5 Kiinteistölautakunta sekä työryhmät ja toimikunnat

Kiinteistölautakunnan on oltava jokaisessa seurakunnassa. Jokaisella pyhäköllä on oltava kirkonisännöitsijä ja hänen on oltava luonnollinen henkilö. Seurakunnan kiinteän ja siihen verrattavan omaisuuden hoito ja kunnossapito kuuluvat kiinteistölautakunnan tehtäviin ja kirkonisännöitsijä avustaa kiinteistölautakuntaa kirkkorakennuksen hoidossa. Seurakunnassa voi olla erilaisia työryhmiä ja toimikuntia, esimerkiksi diakonia-, rakennus- ja nuorisotoimikuntia. Seurakunnan budjetista voidaan varata toimikunnalle määrärahaa. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 4-5.)

3 SEURAKUNNAN TALOUS

Ortodoksinen seurakunta soveltaa omissa talousarvioissaan evankelisluterilaisen seurakunnan käyttämää talousarviomallia. Ortodoksiseurakuntien talousarviomalleista ei löytynyt tarpeeksi kattavaa tietoa, joten tässä työssä käydään läpi evankelisluterilaisen seurakunnan talousarvion rakennetta. Talousarvion päätöksiin liittyvästä prosessista kerrotaan sekä evankelisluterilaisen ja ortodoksisen seurakunnan näkökulmasta.

3.1 Talousarvio

3.1.1 Talousarvion rakenne seurakunnassa

Talousarvioon kuuluvat käyttötalous- ja tuloslaskelmaosat sekä investointi- ja rahoitusosat. Käyttötalous- ja investointiosat kertovat seurakunnan taloudellisten resurssien käytöstä. Tuloslaskelma- ja rahoitusosa näyttävät seurakunnan taloudellisen tuloksen muodostumisen ja seurakunnan toiminnan rahoituksen. Laadittavaa talousarviota pitää verrata edellisen vuoden tilinpäätökseen ja kuluvan vuoden talousarvioon. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 14.)

Talousarvion yleisperusteluissa voidaan esitellä tietoja kansantalouden yleisestä tilanteesta sekä koko kirkon ja seurakunnan taloudellisesta tilanteesta. Yleisperusteluissa arvioidaan myös muun muassa toiminta- ja taloussuunnitelmaan vaikuttavat yleiset ja paikalliset kehitysnäkymät sekä rahoitusvaihtoehdot. Arviointi edellisen toiminta- ja taloussuunnitelman toteutumisesta ja mahdollisista olosuhteiden muutoksista kuuluvat myös yleisperusteluihin. Se johtuu siitä, että uuden talousarvion sekä toiminta- ja talousarvion valmistelun pohjana on voimassa oleva toiminta- ja taloussuunnitelma. Olennainen osa yleisperusteluja on myös verotulojen arviointi. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 14.)

3.1.2 Käyttötalousosa

Talousarvion käyttötalousosassa esitetään toimintayksikkö- ja tehtäväaluekohtaiset tulot ja menot. Käyttötalousosan tuloihin ja menoihin kuuluvat sekä ulkoiset tulot ja menot sekä sisäiseen laskutukseen ja kustannusten kohdentamiseen liittyvät tulot ja menot. Evankelisluterilaisen seurakunnan taloussääntömallin 4 §:n mukaan määrärahat ja tuloarviot esitetään suoriteperusteen mukaisina. Talousarvion sitovuustaso evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuustoon nähden määritellään myös käyttötalousosassa tai sen perusteluissa. Evankelisluterilainen kirkkovaltuusto hyväksyy toimintaan liittyvät tavoitteet ja osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot toimintayksiköille ja tehtäväalueille tehtävien hoitoa varten. Ortodoksisen kirkon puolella kirkolliskokous vahvistaa kirkollishallituksen tekemän talousarvion sekä toiminta- ja taloussuunnitelmat. (Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 54–55; Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 15.)

Käyttötalousosaan kuuluu myös toiminnallisten tavoitteiden määrittely. Tavoitteet perustuvat evankelisluterilaisen seurakunnan toiminta-ajatuksen ja keskeisiin painopistealueisiin. Tavoitteiden toteutumista on pystyttävä arvioimaan ja ne asetetaan tunnuslukuina, jos se on mahdollista. Toiminnalliset tavoitteet voidaan asettaa määrä-, laatu-, taloudellisuus ynnä muina tavoitteina eri toimintayksiköiden ja tehtäväalueiden tarpeitten ja mahdollisuuksien mukaan. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 16.)

Seurakunnan toiminnassa tärkeintä ovat seurakunnan työn vaikutukset. Seurakunnan toiminnalle voidaan asettaa myös sanallisia ja laadullisia tavoitteita, sillä määrälliset tavoitteet kuvaavat seurakunnan toimintaa vain pieneltä osalta. Seurakunnassa on myös paljon sellaista toimintaa, johon määrällisiä mittareita on vaikea soveltaa tai jota määrälliset mittarit eivät voi lainkaan mitata. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 16.)

Selvitys seurakunnan henkilöstöstä ja henkilöstön kehittämisestä kuuluu myös käyttötalousosaan. Henkilöstösuunnitelma ei ole sitova vaan suuntaa-antava selvitys henkilökunnan määrästä ja tavoitteiden saavuttamiseen vaadittavan osaamisen tasosta suunnittelukaudella. Koulutukseen liittyvät tavoitteet määritellään tulevien vuosien toiminnan painopistealueiden ja perusosaamisen koulutustarpeiden mukaan. Henkilöstösuunnitelmassa luodaan seurakunnan oman henkilöstöpolitiikan mukaan suunnitelmia henkilöstön huolenpitoon, koulutukseen ja uusien työntekijöiden rekrytointiin. Myös uudet palvelussuhteet ja olemassa olevien palvelussuhteiden lakkauttaminen kuuluvat henkilöstösuunnitelmaan. Muut henkilöstöjärjestelyt voidaan myös esittää henkilöstösuunnitelmassa, jos ne ovat seurakunnan toiminnan ja talouden kannalta tärkeitä. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 16–17.)

Toimintayksikön ja tehtäväalueen taloudesta kerrotaan käyttötalousosan perusteluissa. Perustelut eivät ole sitovia ilman evankelisluterilaisen kirkkovaltuuston erillistä päätöstä tietyn kohdan sitovaksi tekemisestä. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 18.)

3.1.3 Tuloslaskelmaosa

Tulolaskelmaosassa kerrotaan evankelisluterilaisen seurakunnan toiminnan taloudellisen tuloksen muodostumisesta tilikauden ajalta. Evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuustoa sitovat tuloarviot ja määrärahat määritellään myös tuloslaskelmaosassa tai sen perusteluissa. Tuloslaskelmaosa siis kuvaa, miten seurakunnan tulorahoitus riittää toiminnan menoihin, korko- ja muihin rahoitusmenoihin, pitkävaikutteisten omaisuserien hankintamenojen jaksottamisesta aiheutuviin poistoihin ja arvonalentumisiin. Käyttötalousosan toimintayksiköiden ja tehtäväalueiden tulot lasketaan yhteen tuloslaskelmaosan toimintatuloihin ja menot taas lasketaan yhteen tuloslaskelmaosan toimintamenoihin. Toimintayksiköiden suunnitelmapoistot ja arvonalentumiset yhdistetään myös tuloslaskelman vastaavalle riville. Tulojen ja menojen erotus esitetään toimintakatteena. Evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto määrittää, millä tarkkuudella käyttötalousosan tulot ja menot eritellään tu-

loslaskelmaosassa. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 18,19.)

Toimintakatteen jälkeen tuloslaskelmaosassa esitetään seuraavat erät:

- Verotulot
- Verotusmenot
- Keskusrahastomaksut
- Toiminta-avustukset
- Rahoitustulot ja – menot
- Poistot ja arvonalentumiset
- Satunnaiset tulot ja menot

Suunnitelman mukaiset poistot ovat tilikauden tuloksen laskemiseen tarvittava erä tuloslaskelmaosassa. Tuloslaskelmaosassa ja tilinpäätöksessä käytetään samalla tavalla laskettuja poistoja, jos evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto ei ole tarkistanut poistosuunnitelmaa tilivuoden aikana. Talousarviossa ei tehdä poistojen sitovuuteen liittyvää päätöstä. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 19.)

Tuloslaskelmaosasta tehdään kaksi erilaista versiota. Virallisessa ulkoisessa tuloslaskelmassa ei ole sisäisiä eriä kun taas toisessa versiossa on mukana ulkoiset ja sisäiset tulot ja menot sekä laskennalliset erät. Talousarvion perusteluissa tai muutoin talousarvion yhteydessä esitetään sisäiset erät sisältävä tuloslaskelma. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 19.)

3.1.4 Investointiosa

Evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot investointihankkeille tai hankeryhmille talousarvion investointiosassa. Investointiosaan kuuluu investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja myös suunnitelmavuosille. Seurakunnan toiminnan ja talouden tasapainoisen kehittämisen näkökulmasta investointeja kannattaa toteuttaa tasaisesti vuosien ja vuosikymmenien aikana. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 22.)

Määrärahat otetaan pysyviin vastaaviin aktivoitavien aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoihin. Aktivoitava hankintameno tarkoittaa menoa, joka on tarkoitus kirjata taseen pysyviin vastaaviin. Pienhankinnat, joiden poistosuunnitelma on hyväksytty evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuustossa, kirjataan suoraan kuluksi. Myös seurakunnan toiminnan mahdollistamiseksi hankittavien sijoitusten hankintamenoihin otetaan määräraha investointiosassa. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 22.)

Investoinnin hankintamenoksi varattava määräraha perustuu arvioituun rahankäyttöön. Investointia varten on voitu tehdä investointivaraus tai se katetaan investointirahaston vähennyksellä. Näillä asioilla ei kuitenkaan ole vaikutusta määrärahan suuruuteen. Investointiosassa kerrotaan edellisen tai edellisten vuosien hankkeeseen käytetystä rahamäärästä, kuluvan talousarviovuoden määrarahasta ja suunnitelmavuosien arvioidun määrärahan tarpeesta. Jos hankkeen tai hankkeen osan valmistuminen viivästyy talousarvion arvioidusta aikataulusta, investoinnin rahoitustarve jaksotetaan uudelleen suunnitelmavuosille. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 22–23.)

Investointiosaan kuuluu myös tuloarvio investointiin saatavaksi arvioidusta rahoitusosuudesta. Rahoitusosuus merkitään maksuperusteisesti talousarvioon sekä toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Siten rahoitusosuus merkitään sen vuoden tuloksi, jolloin se arvioidaan tulevan maksetuksi seurakunnalle. Evankelisluterilainen seurakunta voi saada investointiavustusta Kirkon keskusrahastolta, EU:lta, valtiolta tai muilta yhteisöiltä. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 23.)

Pysyvien vastaavien myynti tarkoittaa pysyviin vastaaviin aktivoitujen eli taseeseen kirjattujen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä seurakunnan hankkimien arvopapereiden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten myyntiä. Investointiosaan myyntitulo merkitään tuloarviona. Talousarvioon tuloarvio merkitään samalla tavalla kuin myyntitulo käsitellään kirjanpidossa. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 23.)

Investointivaraus voi olla korkeintaan tilikauden positiivisen tuloksen suuruinen. Investointivarausten muutosta varten ei oteta määrärahaa eikä tuloarviota talousarvioon, sillä se on tuloksenkäsittelyerä. Investointivarausten muutoksilla ei ole myöskään vaikutusta talousarvion rahoitusosaan. Hyväksytään talousarvion evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto voi hyväksyä varaukseen liittyvän hankesuunnitelman. Vain evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuuston päättämään suureen investointihankkeeseen on mahdollista tehdä investointivaraus. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 24.)

Viimeistään sinä vuonna, jolloin investoinnihankkeesta aletaan tehdä suunnitelman mukaisia poistoja, varaus merkitään purettavaksi. Investointivarausten tulouttamisesta tilinpäätöksessä muodostunut ylijäämä on mahdollista siirtää seuraavana vuonna peruspääomaan. Siirtoa voidaan perustella sillä, että varauksen tulouttamista vastaava aktivoitujen menojen lisäys on kirjattu taseen pysyviin vastaaviin, joista ei tehdä suunnitelman mukaisia poistoja. Ylijäämän siirtämisestä peruspääomaan päättää evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto. Tämä voidaan tehdä silloin jos investoinnista käytetään sellaiseen investointimenoon, josta ei tehdä suunnitelman mukaisia poistoja, kuten esimerkiksi maanhankinnasta tai taide-esineistä. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 24.)

3.1.5 Rahoitusosa

Rahoitusosa kertoo suunnitellun toiminnan vaikutuksista seurakunnan rahavaroihin ja erityisesti maksuvalmiuteen. Rahoitusosa esitetään rahoituslaskelman muodossa ja se on jaettu kahteen osaan. Varsinaisen toiminnan ja investointien rahavirta esitetään ensimmäisessä osassa. Ensimmäinen osa kuvaa, kuinka paljon vuosikate ja muu tulorahoitus riittävät investointimenojen kattamiseen. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 24.)

Rahoitustoiminnan rahavirta esitetään toisessa osassa. Antolainauksien ja lainakannan muutokset ovat tärkeitä eriä talousarvion laadinnassa. Antolainasaamisten lisäys on arvio muille seurakunnille tai seurakunnan kokonaan omistamille tytäryhteisöille myönnettävistä antolainoista suunnitelmakauden aikana. Antolainasaamisten vähennys on arvio seurakunnan myöntämien antolainojen vähennyksen määrästä suunnitelmakauden aikana. Pitkäaikaisten lainojen lisäys tarkoittaa arviota siitä, paljonko tarvitaan uutta pitkäaikaista lainaa rahoitustarpeen kattamiseen talousarviovuoden ja suunnitelmavuosien aikana. Pitkäaikaisten lainojen vähennykseen merkitään tulevien vuosien vähennykset olemassa olevista ja suunnitteilla olevista lainoista. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 24.)

Talousarviovuoden aikana tapahtuneet toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset, vaihtomaisuuden ja saamisten muutokset, korottomien velkojen muutokset sekä muut muutokset merkitään tilinpäätöksessä Muut maksuvalmiuden muutokset-kohtaan. Talousarviossa näiden erien muutosten arvioimista ei yleensä voida edellyttää. Merkittävät ja tiedossa olevat muutokset maksuvalmiudessa suunnitelmakauden aikana voidaan merkitä omaksi rivikseen rahoitusosaan tai rahoitusosan perusteluihin. Talousarvion vaikutuksista seurakunnan maksuvalmiuteen saadaan lisätietoa rahavarojen määrän ja niiden muutosten arviosta seuraavan vuoden ja suunnitelmavuosien ajalta. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 24–25.)

Tuloslaskelmaosasta siirretään rahoitusosaan vuosikate sekä satunnaiset tulot ja menot. Pakollinen varaus lisää kirjanpidon toimintakuluja. Se voidaan merkitä talousarvion toimintamenoihin ja oikaista rahoitusosassa, jos se voidaan arvioida jo etukäteen. Pakollinen varaus kirjataan yleensä sen vuoden kuluksi, jolloin pakollisen varauksen tekemisen tarve on havaittu. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 25.)

Rahoitusosan kohdassa Investoinnit merkitään investointiosan menot ja tulot bruttomääräisinä riippumatta siitä, onko evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto hyväksynyt investointiosan määrärahat myös bruttomääräisinä vai nettomääräisinä. Investointiosassa olevat arviot investointimenojen rahoitusosuuksista esitetään investointien rahoituslähteenä samalla tavalla kuin pysyvien vastaavien myyntitulot. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 25.)

3.1.6 Talousarvion toteutumisvertailu evankelisluterilaisessa seurakunnassa

Evankelisluterilaisen seurakunnan tilinpäätöksessä on oltava talousarvion toteutumisvertailu, joka esitetään evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuustolle. Toteutumisvertailun avulla tarkkailaan toiminnallisten määrärahojen, toiminnallisten tavoitteiden sekä tuloarvioiden toteutumista. Evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto on hyväksynyt esimerkiksi käyttötalousosassa toimintayksiköittäin ja tehtäväalueittain talousarvion sitovia eriä, joita seurataan myös talousarvion toteutumisvertailulla. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 27.)

Kirjanpitoon perustuvia tietoja menojen ja tulojen toteutumisesta suhteessa talousarvioon sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta antavat evankelisluterilaisen seurakunnan toiminnasta ja taloudesta vastaavat henkilöt. Muun muassa määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta raportoidaan myös jo talousarviovuoden aikana. Tietoja pitää antaa evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuustolle, kirkkoneuvostolle sekä muille hallintoelimille. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 27.)

3.2 Talousarvion laadintaprosessi evankelisluterilaisessa ja ortodoksisessa seurakunnassa

Evankelisluterilaisessa seurakunnassa seurakunnan toimielimet panevat täytäntöön kirkkovaltuuston hyväksymän talousarvion käyttösuunnitelmien avulla. Käyttösuunnitelmissa talousarviota määritellään tarkemmin. Niissä esitetään, kuinka tuloarviot ja määrärahat jaetaan tehtäväalueiden sekä tulo- ja menolajien kesken. Käyttösuunnitelmia tehdessä on varmistettava määrärahojen riittävyys evankelisluterilaisten seurakuntaneuvostojen ja kappelineuvostojen asettamien toimintatavoitteiden toteutukseen sekä muiden taloudellisten velvoitteiden hoitamiseen. Yksityiskohtainen talousarvioehdotus toimintayksiköstä ja tehtäväalueesta on jo tehty käyttösuunnitelman muodossa useissa seurakunnissa. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 18.)

Tilikauden tuloksen käsittelyeriin kuuluvat:

- Poistoeron muutos
- Vapaaehtoisten varausten muutos
- Rahastojen muutos

Ne eivät ole rahoitusvaikutteisia eriä, joten ne eivät ole määrärahoja eivätkä tuloarvioita. Siitä huolimatta evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkovaltuusto hyväksyy tilikauden tuloksen käsittelyeriin liittyvät suunnitelmat samalla kun se hyväksyy talousarvion tuloslaskelmaosan. Tilinpäätökseen kuuluvassa toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä on oltava evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkoneuvoston esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja mahdollisista talouden tasapainottamiseen liittyvistä toimenpiteistä. (Seurakunnan ja seurakuntayhtymän talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma, 19.)

Ortodoksis seurakunnassa seurakunnan neuvosto valmistelee talousarvion jokaista varainhoitovuotta varten. Seurakunnan valtuusto vahvistaa talousarvion toisessa sääntömääräisessä kokouksessaan. Hyväksyessään talousarvion ortodoksisen seurakunnan seurakunnan valtuusto hyväksyy samalla myös vähintään kolmea vuotta koskevan toiminta- ja taloussuunnitelman. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 5.)

Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussäännön mukaan seurakunnan täytyy noudattaa toiminnassaan ja taloudenhoidossaan talousarviota. Talousarvion mukaista määrärahaa ei saa ylittää eikä tuloarviota saa alittaa ilman asianomaisen päätöksen hyväksyntää. Tätä kutsutaan talousarvion sitovuustasoksi. Kiireellisessä tapauksessa ortodoksisen seurakunnan seurakunnan neuvostolla on kuitenkin oikeus hyväksyä talousarvion ulkopuolinen maksu. Toimenpide pitää esittää mahdollisimman nopeasti ortodoksisen seurakunnan seurakunnan valtuuston hyväksyttäväksi. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 5.)

Ortodoksisen seurakunnan tavoitteena on talouden tasapainottaminen viiden vuoden tarkastelujakson aikana. Ortodoksisen seurakunnan toimintakertomuksessa on kerrottava talouden tasapainotuksen toteutumisesta, jos taseessa on kattamatonta alijäämää. Jos taseessa olevaa mahdollista kattamatonta alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukauden aikana, seurakunnan pitää päättää taloussuunnitelman yhteydessä erillisistä toimenpiteistä. Sitä kutsutaan niin sanotuksi toimenpideohjelmaksi. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 5-6.)

4 TILINPÄÄTÖKSEN ANALYSOINTI

4.1 Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös

Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös tarkoittaa tilinpäätöserien esittämistä prosentteina jostain vertailukohteesta. Tuloslaskelman vertailukohteena on liikevaihto ja taseessa taseen loppusumma. Prosenttilukumuotoisesta tilinpäätöksestä voi saada oleellista tietoa tuloslaskelman ja taseen rakenteesta sekä tilinpäätöserien vuosittaisesta kehityksestä. Yrityksen kulurakenteen kehittymistä tietyn ajanjakson aikana voi analysoida prosenttilukumuotoisen tuloslaskelman avulla. Prosenttilukumuotoisen taseen avulla taas voi tarkkailla yrityksen omaisuus- ja rahoitusrakenteen kehitystä. Erikokoisten yritysten tilinpäätökset saadaan prosenttimuotoisen tilinpäätöksen avulla vertailukelpoisiksi, joten tämän menetelmän avulla on mahdollista vertailla myös eri yrityksiä keskenään. (Niskanen ja Niskanen 2003, 89–90,92,96.)

Prosenttimuotoisista tilinpäätöseristä ei voi kuitenkaan päätellä miten jokin erä on kasvanut tai pienentynyt absoluuttisesti. Huomioon pitäisi ottaa se, että vaikka tilinpäätöserät eivät olisi muuttuneet absoluuttisesti juuri lainkaan, niin yhden erän huomattava kasvu tai pienentyminen voi muuttaa muiden erien prosentuaalisia osuuksia. Prosenttilukumuotoista tilinpäätöstä voidaan hyödyntää parhaiten silloin kun tiedetään mistä lukujen kehitys johtuu. Analysoinnin apuna voi käyttää yrityksen tilinpäätöksen liitetietoja ja vuosikertomuksia. Näiden avulla saadaan enemmän tietoa yrityksen tapahtumista ja tapahtumien vaikutuksista tilinpäätöksen lukuihin. (Niskanen ja Niskanen 2003, 89–90.)

Tämän työn liitteenä on Kuopion ortodoksisen seurakunnan tuloslaskelma vuosilta 2011–2013. Tuloslaskelmista on laskettu toimintatuottojen prosentuaaliset osuudet koko seurakunnan toimintatuotoista sekä toimintakulujen prosentuaaliset osuudet seurakunnan toimintakulujen yhteissummasta. Lisäksi tuloslaskelmista on laskettu rahoitustuottojen ja –kulujen prosentuaalinen osuus ortodoksisen seurakunnan vuosikatteesta. Näiden prosentuaalisten osuuksien kehityksen analysoinnin apuna voisi käyttää ortodoksisen seurakunnan tilinpäätöksen liitetiedostoja, rahoituslaskelmaa, talousarvion toteutumisvertailua sekä toimintakertomusta. (Kuopion ortodoksisen seurakunnan taloussääntö, 6.) Työn seitsemännessä luvussa otetaan esille ortodoksisen seurakunnan vuosien 2011–2013 tuloslaskelmien tilinpäätöserien muutoksia.

4.2 Trendianalyysi

Trendianalyysiä käytetään tilinpäätöserien ajallisen kehityksen tutkimiseen. Trendianalyysissä varhaisimman käytössä olevan vuoden arvoksi asetetaan 100 ja tähän perusvuoteen verrataan tilinpäätöserän myöhemmin toteutuvia arvoja. Vertailu tehdään laskemalla kuinka monta prosenttia myöhempi erän arvo on saman erän perusvuoden arvosta. Trendianalyysi ei sovellu eri yritysten väliseen vertailuun vaan trendianalyysin avulla voidaan vertailla vain yhden yrityksen peräkkäisten vuosien tilinpäätöksiä. (Niskanen ja Niskanen 2003, 96,102.)

4.3 Rahavirta-analyysi

Rahavirta-analyysin avulla voidaan nähdä, mistä yrityksen rahoitustuvarat tulivat, mihin ne käytettiin ja kuinka hyvin ne riittivät eri tarpeisiin. Minimivaatimus rahavirran riittävyydelle on se, että liiketoiminnan rahavirta on positiivinen. Liiketoiminnan rahavirran pitäisi riittää ainakin pidemmällä aikavälillä velkojen takaisinmaksuun, korvausinvestointeihin ja voitonjakoon. Edellä mainittujen lisäksi liiketoiminnan rahavirran pitäisi mahdollistaa liiketoiminnan kasvua. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 153–154.)

Yksi merkittävistä yrityksen taloudellisen tilan mittareista on rahavirran vahvuus. Yrityksen talouden vahvuus on riippuvainen nimenomaan sen kyvystä luoda ja ylläpitää riittävää rahavirtaa. Rahavirran pysyvyys tulevilla tilikausilla on tärkeää myös lainanantajille ja omistajille yrityksen itsensä lisäksi. Rahavirran pysyvyys mahdollistaa yrityksen kyvyn maksaa investointien omarahoitusosuus, lainan lyhennykset ja osingot. Rahavirran arvioinnissa onkin tämän takia kiinnitettävä huomiota rahavirran määrän ja riittävyyden lisäksi myös sen pysyvyyteen. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 153.)

Rahavirran jatkuvuudella tarkoitetaan sen toistumista kaudesta toiseen. Rahavirran vahvuus yhden tilikauden ajalta ei tuota kovin kattavaa informaatiota, sillä rahavirrassa voi olla suuria kertavaikutteisia tuloja tai menot ovat poikkeuksellisen pienet. Poikkeuksellisia rahavirtoja syntyy yleensä silloin, kun yritys myy pysyviä vastaavia, luopuu kokonaisista liiketoiminta-alueista tai aloittaa uusia. Käyttöpääomassa voi olla myös suuria muutoksia. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 155.)

Kun liiketoiminnan rahavirrasta vähennetään ”pakolliset” kassamenot, kuten korvausinvestoinnit ja lainanlyhennykset, jäljelle jää vapaa kassavirta. Vapaa kassavirta tarkoittaa liiketoiminnan rahavirran jäämää, jonka yritys voi vapaasti käyttää esimerkiksi laajenemiseen, sijoituksiin, omien osakkeiden ostoon tai osingonjakoon. Yrityksellä on sitä paremmat mahdollisuudet käyttää hyväkseen kaikki liiketoiminnan mahdollisuudet, mitä suurempi vapaa kassavirta on. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 154.)

Negatiivinen liiketoiminnan rahavirta tarkoittaa sitä, että yritys rahoittaa juoksevaa toimintaansa jo olemassa olevilla rahavaroillaan tai ottamalla lainaa. Yritys on voinut joutua myös myymään omaisuuttaan tai myymään sijoittajille uusia osakkeita. Negatiivinen liiketoiminnan rahavirta on pitkään jatkuessaan selvä konkurssin merkki, sillä rahoittajien usko heikkenee eikä omaisuuttakaan voi myydä loputtomiin. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 154.)

Rahavirran tasapaino eli matching tarkoittaa, että pysyvien kassatulojen on oltava pysyviä kassamenoja suurempia. Rahoituksellisia ongelmia tulee siitä, jos pysyvät kassamenot ovat pysyviä tuloja suuremmat. Siinä tilanteessa kassamenoihin sitoudutaan pidemmäksi aikaa kuin miltä kassatulojen odotetaan tulevan. Pysyviä kassatuloja ovat esimerkiksi myyntitulot ja muut säännölliset tulot. Niihin kuuluu kaikki sellainen rahavirta, jonka voidaan arvioida toistuvan tilikaudesta toiseen. Pysyvät kassamenot ovat taas säännöllisesti toistuvia kassastamaksuja, esimerkiksi valtaosa liiketoiminnan juok-

sevista menoista. Myös investoinneista johtuvat maksut voidaan tulkita säännöllisiksi ainakin korvausinvestointien kohdalla, kuten myös osinkojen maksut. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 156.)

4.4 Toimiala- ja yritysanalyysi

Yritysten taloudellisesta tilanteesta ovat kiinnostuneet sen useat sidosryhmät. Tavallisimpia taloudellisen tilanteen analyysseja on esimerkiksi toimiala-analyysi, jossa arvioidaan tietyn toimialan mahdollisuuksia menestykselle ja toiminnalle. Toimiala-analyysien avulla on mahdollista tehdä tulkintoja yksittäisen alan talous- ja kilpailutilanteesta. Yritykset voivat vertailla omia tuloksiaan toimialansa keskilukuihin toimialatilastoja käyttämällä. Toimiala-analyysit tehdään yksittäisten yritysten analyysien yhdistelminä. Ne soveltuvat arvostelukriteereiksi silloin, kun suhteutetaan yksittäisen yrityksen sijoitus- tai luottokelpoisuus yrityksen toimialaan. Johtopäätökset yhden yrityksen absoluuttisista toimintaedellytyksistä tällaisen vertailun perusteella ovat kuitenkin rajalliset. Syynä tähän on se, että usein toimialat menestyvät kokonaisuudessaan hyvin tai huonosti, joten hyvin sijoittuva yritys huonolla toimialalla ei välttämättä ole hyvä. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 91,181.)

Yritysanalyysilla taas analysoidaan yrityksen koko toimintaa laajemmassa mittakaavassa. Tällöin tutkitaan yrityksen talouden lisäksi myös yleensä muun muassa henkisiä voimavaroja, tuotteita ja tuotekehitystä. Analyysissa voidaan tutkia myös yrityksen kilpailua ja toimintaympäristöä. Yritysanalyysi on tiedonhankintaa ja analyysia, jonka kohteena on koko yritys tai koko toimiala. Analyysin avulla voidaan esimerkiksi tarkastella kilpailijaa, vertailla sitä omaan yritykseen ja ottaa oppia. Sillä voidaan myös pyrkiä saamaan kuva yrityksen toimialasta esimerkiksi silloin kun harkitaan liiketoiminnan aloittamista. Analyysi auttaa myös hallitsemaan sijoitus- ja luotonannon riskiä toimiala- ja yrityskohtaisesti. Yritysanalyysillä voidaan etsiä apua myös johtamiseen liittyviin ongelmiin. Tähän liittyvä benchmarking tarkoittaa sitä, että toimialalla toimintatavoiltaan ja tavoitetasoiltaan parhaimpia yrityksiä tarkastellaan ja verrataan omiin saavutuksiin. Vertailun jälkeen tehdään johtopäätöksiä eroista ja suunnitellaan toimenpiteitä erojen umpeen kuromiseksi. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 91,180.)

4.5 Tilinpäätösanalyysi

Yksittäisen yrityksen tai konsernin taloudellista tilannetta tulkitaan perinteisen tilinpäätösanalyysin avulla. Tuloslaskelman, taseen ja rahavirtalaskelman avulla laskettujen tunnuslukujen ja niiden muutosten arvioinnilla voidaan tehdä johtopäätöksiä yrityksen taloustilanteesta. Lainanantajia ja osakesijoittajia kiinnostavat sijoitusanalyysien antama informaatio. Lainanantaja haluaa tietää, riittääkö yrityksen rahavirta lainojen lyhentämiseen ja korkojen maksamiseen. Osakesijoittajaa taas kiinnostaa omistuksen arvonnousu, jossa on tärkeä osa myös rahavirtaodotuksilla. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 91–92.)

Tunnusluvut ovat suhdelukuja, joita lasketaan suhteuttamalla tuloslaskelman, taseen ja rahavirtalaskelman eri rivejä keskenään. Suhdelukujen avulla tilinpäätösinformaatiosta tulee tiiviimpää ja se mahdollistaa eri kausien ja yritysten keskinäisen vertailun. Tunnuslukuja tulkittaessa kannattaa

muistaa, ettei luota vain yhden tunnusluvun antamaan tietoon. Taloudellisen tilanteen tulkinnassa pitäisi ottaa huomioon talouden kaikki osa-alueet eli kannattavuus, vakavaraisuus, maksuvalmius, rahavirran riittävyys sekä kasvu. Nämä asiat huomioon ottamalla yrityksen taloudellisesta tilanteesta saa tehtyä luotettavampia johtopäätöksiä. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 89–90,107.)

Lisäksi kaikkiin liiketoimintoihin eivät välttämättä sovi kaikki mahdolliset tunnusluvut, vaan eri toimialojen liiketoimintoja arvioitaessa pitäisi käyttää juuri tietyille liiketoiminnolle sopivia tunnuslukuja. Käytettävät tunnusluvut on valittava yrityksen omista tavoitteista ja lähtökohdista. Ei kannata myöskään tehdä pitkiä johtopäätöksiä vain yhden kauden tunnuslukujen perusteella, koska niissä voi olla mukana myös sellaisia asioita, jotka poikkeavat yrityksen tavallisesta toiminnasta tai kertaluonteisia tapahtumia, jotka eivät kuulu yrityksen säännölliseen toimintaan. Pidempiaikaisten kehityssuuntien arviointikin vaikeutuu, mikäli tunnuslukujen tulkintaan ei ole käytettävissä vertailukelpoisia tunnuslukuja useammalta tilikaudelta. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 89–90,107.)

4.5.1 Tuloslaskelman oikaisu

Ennen tilinpäätösanalyysin tekoa tuloslaskelmaan on tehtävä oikaisuja, jotta eri yritykset ja eri vuodet saadaan mahdollisimman vertailukelpoiksi keskenään. Tilinpäätöksen liitetietoja kannattaa käyttää hyödyksi tuloslaskelman oikaisussa. Tuloslaskelman oikaisulla pyritään antamaan yrityksen liiketoiminnan suuruudesta ja kannattavuudesta mahdollisimman todenmukainen ja vertailukelpoinen kuva. Tuloslaskelmasta poistetaan sellaiset erät, joiden ei voida ajatella kuuluvan yrityksen säännölliseen liiketoimintaan. Tuloslaskelmaan on taas lisättävä sellaiset erät, jotka analyysin tekijän mielestä kuuluvat kyseiselle tilikaudelle, mutta joita ei ole kirjattu tuloslaskelmaan. Myynti- ja käyttökate ei esiinny virallisessa tuloslaskelmassa kirjanpitoasetuksen mukaan. Oikaistussa tuloslaskelmassa käyttökate on vielä jäljellä, mutta yrityksen toiminnan yksityiskohtaisempaan tarkkailuun tarvitaan sisäisen laskennan tietoja. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 95; Yritystutkimus ry 2011, 17.)

Tuloslaskelmaa oikaistaessa kannattaa kiinnittää huomiota muun muassa liikevaihtoon, joka kirjataan suoriteperusteella. Kirjauseruste syntyy vasta suoritteen luovutuksen jälkeen. Osa yrityksistä saattaa käyttää osatuloutusta, joka tarkoittaa keskeneräisten töiden tuloutusta arvioidun valmiusasteen perusteella. Osatuloutettu määrä kuuluu liikevaihtoon ja tuloutusta vastaavat menot kirjataan kuluiksi. Kaikki yritykset eivät käytä osatuloutusta, joten aiempien tilikausien ja eri yritysten vertailu tulee vaikeammaksi. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 95; Yritystutkimus ry 2011, 17.)

Liiketoiminnan muiden tuottojen määritelmä on hyvin laaja. Muista tuotoista ei voi tietää aina selkeästi kuinka säännöllisiä ne ovat, joten niitä on vaikea tulkita. Oikaistussa tuloslaskelmassa muut liiketoiminnan tuotot voivat olla mukana, jos ne ovat ainakin jonkin verran säännöllisesti toistuvia, kuten esimerkiksi vuokratuotot ja avustukset. Olennaiset ja kertaluontoiset liiketoiminnan muut tuotot kuitenkin heikentävät eri yritysten ja vuosien vertailua, joten ne siirretään satunnaisiin tuottoihin ja mahdolliset muiden tuottojen hankintakulut siirretään satunnaisiin kuluihin. Tilikauden verojakin pi-

tää oikaista vastaamaan säännöllisen liiketoiminnan tulosta, mikäli eliminoidut tuotot ja kulut ovat veronalaisia. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 95; Yritystutkimus ry 2011, 18.)

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot kirjataan tuloslaskelmaan liikevaihtoa vastaavina eli ostot oikaistaan varaston muutoksella. Virallisen tuloslaskelman aine- ja tavaraostoista siis joko vähennetään aine- ja tarvikevaraston lisäys tai lisätään kyseisten varastojen vähennys ostoihin. Varaston muutoksen suuruus riippuu siitä, minkä arvoisena varasto on kirjattu taseeseen. Taseessa varaston arvona ovat ainakin varaston hankinnan muuttuvat menot. Varaston arvoon voidaan lisätä rajoitusti myös kiinteitä menoja. Tällaisella menetelmällä tulos voi parantua kertaluonteisesti ja asia kannattaa huomioida silloin kun toimenpiteen vaikutus tulokseen on merkittävä. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 95; Yritystutkimus ry 2011, 19.)

Palkkakorjaus kannattaa tehdä silloin, jos yrityksen omistajien työpanos on ilmeinen, mutta työtä vastaava palkka ei ole laitettu kuluksi tuloslaskelmaan. Palkkakorjaus on laskennallinen erä, jolla on kannattavuutta huonontava vaikutus. Vakavaraisuuteen tai kassavirtaan palkkakorjauksella ei ole vaikutusta. Palkkojen oikaisu koskee pääasiassa henkilöyhtiöitä ja yksityisiä ammatinharjoittajia. Osakeyhtiöissäkin palkkakorjaus tehdään silloin, kun omistajien palkkakulut eivät näy tuloslaskelman kuluissa. (Yritystutkimus ry 2011, 20.)

Liiketoimintaan kuulumattomat, kertaluonteiset ja tuloksen kannalta olennaiset erät siirretään satunnaisiin kuluihin. Oikaisu on tarpeen vain silloin, kun satunnaisiin kuluihin siirrettäviä kuluja vastaavat liiketoiminnan muut tuotot siirretään satunnaisiin tuottoihin. Muissa liiketoiminnan kuluissa tai tuotoissa olevat satunnaisiin kuluihin tai tuottoihin kuuluvat erät myös vaikeuttavat vuosittaista kannattavuusvertailua. Vastaavasti satunnaisista kuluista siirretään takaisin liiketoiminnan muihin kuluihin erät, joissa ei ole satunnaisten kulujen ominaisuuksia. (Yritystutkimus ry 2011, 21,26.)

Poistot erotetaan toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa eri kululajeista omaksi eräkseen ja tällä tavoin voidaan laskea myös käyttökate. Suunnitelman mukaisina poistoina käytetään EVL:n maksimi-poistoja, jos tehdyt poistot eivät vastaa pysyvien vastaavien määrää tai laatua tai poistoajat ylittävät KILAn suositukset selvästi. (Yritystutkimus ry 2011, 22.)

4.5.2 Taseen oikaisu

Taseen oikaisun tavoitteena on oikean ja vertailukelpoisen kuvan saaminen yrityksen taloudellisesta tilanteesta tilinpäätöshetkellä. Taseen oikaisussa kehittämismenot, jotka ovat osoittautuneet tuottamattomiksi, poistetaan kokonaan taseen vastaavista sekä omasta pääomasta. Myös arvottomaksi osoittautunut liikearvo poistetaan taseen vastaavista ja omasta pääomasta. Liikearvo syntyy yrityskaupan tai fuusion yhteydessä ja liikearvo pitää kirjata kuluksi vaikutusaikanaan. (Yritystutkimus ry 2011, 31–32.)

Oikaistussa taseessa muita aineettomia hyödykkeitä ovat aineettomat oikeudet, muut pitkävaikutteiset menot sekä ennakkomaksut. Aineettomia oikeuksia ovat esimerkiksi patentit sekä tavaramerkki-

ja tekijäoikeudet. Muita pitkävaikutteisia menoja ovat muun muassa mainoskampanjaan tai itse tehtyyn tietokoneohjelmistoon liittyvät menot. Ennakomaksuja taas ovat ulkopuolisille aineettoman hyödykkeiden myyjille suoritettut ennakkomaksut. (Yritystutkimus ry 2011, 33.)

Vaihto-omaisuuden hankintamenoon kuuluu hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvät muutuvat menot. Kiinteiden menojen osuus voidaan myös sisällyttää vaihto-omaisuuden hankintameno, jos kiinteiden menojen määrä on olennainen hankintameno verrattuna. Kiinteiden menojen on myös liityttävä hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen. Tukku- tai vähittäiskaupan yrityksen on siirrettävä vaihto-omaisuutensa aineisiin ja tarvikkeisiin, jos yritys on kirjannut vaihto-omaisuutensa valmiisiin tuotteisiin. (Yritystutkimus ry 2011, 37.)

Oman pääoman oikaisuihin kuuluvat erät, joilla on oikaistu virallisen taseen omaisuuseriä tai velkoja. Omaa pääomaa oikaistaan esimerkiksi silloin, kun virallisessa taseessa on liikearvoa, jolle ei ole tulonodotuksia. Myös esimerkiksi epävarmat saamiset, aiheettomat arvonkorotukset ja poisto-oikaisut ovat oman pääoman oikaisuja. (Yritystutkimus ry 2011, 43.)

Välirahoitusinstrumentteja ovat esimerkiksi vaihtovelkakirjalainat ja optiolainat. Oikaistussa taseessa nämä siirretään omiin varoihin, jos nämä ovat oman pääoman ehtoisia. Tämä määrittely on tehtävä aina tapauskohtaisesti. Välirahoitusinstrumentin olisi oltava ainakin vakuudeton ja sillä pitäisi olla muita lainoja heikempi etuoikeus. Lisäksi sillä ei pitäisi olla koronmaksuvelvollisuutta tai määrättyä takaisinmaksuaikaa. (Yritystutkimus ry 2011, 44.)

Pääomalaina on takasijainen laina, eli sillä on muita velkoja huonompi etuoikeus selvitystilassa ja konkurssissa. Pääomalainaa oikaistaan vain sen verran, että kertyneet tappiot saadaan katettua ja sidottu pääoma säilyy omassa pääomassa. Jäljelle jäävä osuus pääomalainasta jätetään vieraaseen pääomaan. (Yritystutkimus ry 2011, 44–45.)

Ostovelat ovat yleensä lyhytaikaisia, tuotannontekijöiden hankkimiseen liittyviä velkoja. Ostovelkoja voivat olla myös yrityksen kululaskut tai investoinneista syntyneet laskut. Lyhytaikaiseen korolliseen vieraaseen pääomaan siirretään ostovelkoihin mahdollisesti kuuluvat osamaksuvelat taseen oikaisussa. (Yritystutkimus ry 2011, 48.)

4.5.3 Tuloslaskelman tunnusluvut

Suhteuttamalla tuloslaskelman tärkeimpiä rivejä liiketoiminnan tuottoihin saadaan lisää tietoa tuloksen muodostumisesta ja tuloksen muodostumisen suhteellisista muutoksista. Lisäksi voidaan tutkia yrityksen eroavaisuuksia kilpailijoistaan tai omasta toimialastaan. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 109.)

Myyntikate tarkoittaa liikevaihtoa, josta on vähennetty ainekulut ja ulkopuoliset palvelut. Tämän tunnusluvun avulla saadaan selville tuoteryhmäkohtainen kannattavuus yrityksen sisäisessä laskennassa. Tuotannollisten yritysten tilipäätöstiedoista myyntikatetta ei voida laskea, sillä nykyisin kuluja

ei enää erotella muuttuviin ja kiinteisiin kuluihin tuloslaskelmassa. Nykyisin myyntikate-tunnusluku käytetään yleisesti vain tukku- ja vähittäiskaupassa. Myyntikatteen taso riippuu yrityksen kiinteiden kulujen, rahoituskulujen, investointien ja käyttöpääoman rahoitustarpeesta. Tunnusluvulle ei siten ole yleisiä suositusarvoja eikä sitä kannata käyttää eri toimialojen yritysten vertailuun, sillä myyntikateprosentti on toimialakohtainen tunnusluku.

$$\text{Myyntikate- \%} = \text{Myyntikate/liikevaihto} \times 100$$

(Balance Consulting.)

Käyttökate tarkoittaa liiketulosta, johon on lisätty poistot ja arvonalentumiset. Käyttökate kertoo yrityksen liikevaihdosta jäävän katteen sen jälkeen kun liikevaihdosta on vähennetty toimintakulut. Käyttökateprosentin taso riippuu suurimmaksi osaksi yrityksen toimialasta ja pääomarakenteesta, joten niille ei voida antaa yleispäteviä ohjearvoja. Kun kannattavuutta arvioidaan käyttökateprosentin avulla, olennaisia asioita ovat käyttökateprosentin vertailu toimialalukuihin sekä useamman vuoden katekehityksen tarkkailu. Olennaista on lisäksi tarkkailla käyttökateprosentin riittävyyttä lainanhoitokuluihin, veroihin, investointeihin ja voitonjakoon.

$$\text{Käyttökate- \%} = \text{Käyttökate/liikevaihto} \times 100$$

(Balance Consulting.)

Liiketulos tarkoittaa liikevaihtoa, johon on lisätty liiketoiminnan muut tuotot ja josta on vähennetty toimintakulut sekä poistot ja arvonalentumiset. Liiketulos siis kertoo, kuinka paljon yrityksen varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäänyt jäljelle ennen rahoituseriä ja veroja. Tämän tunnusluvun avulla voidaan vertailla sekä yksittäisen yrityksen taloudellista tilannetta että saman toimialan eri yrityksiä. Tunnusluvun taso riippuu yrityksen vieraan pääoman ja oman pääoman määrästä.

$$\text{Liiketulos- \%} = \text{Liiketulos/liikevaihto} \times 100$$

(Balance Consulting.)

Rahoitustulos lasketaan lisäämällä nettotulokseen poistot ja arvonalentumiset. Rahoitustulos kertoo, kuinka hyvin yritys selviää lainojen lyhennyksistä, käyttöpääoman lisäyksestä ja investointien omarahoituksesta varsinaisen liiketoiminnan tuotoilla. Rahoitustuloksen pitäisi olla riittävä myös voitonjakoon. Eri toimialojen yritysten välinen vertailu rahoitustuloksen avulla on vaikeaa, sillä tunnusluku on toimialakohtainen. Rahoitustulos ei kuvaa yrityksen kassavirtaa kokonaan, sillä rahoitustulokseen kuuluu useita ei-kassatapahtumia, kuten esimerkiksi erilaiset jaksotukset ja varaston muutokset. Erillisten kassavirtalaskelmien avulla voi tarkkailla todellisia kassavirtoja.

$$\text{Rahoitustulos- \%} = \text{Rahoitustulos/liikevaihto} \times 100$$

(Balance Consulting.)

Nettotulos tarkoittaa liike tulosta, johon on lisätty tai josta on vähennetty rahoituserät ja verot. Siinä ei ole mukana satunnaisia eräiä tai tilinpäätössiirtoja. Se on siis osuus tilikauden tuloksesta, joka jää jäljelle yrityksen omistajille. Positiivinen nettotulos kertoo siitä, että yritys on pystynyt maksamaan varsinaisen liiketoiminnan tuotoilla lainojen korot sekä käyttöpääoman ja investointien omarahoituksen. Nettotulosta ja nettotulosprosenttia voidaan käyttää paremmin eri toimialoilla toimivien yritysten vertailuun kuin aiemmin mainittuja tunnuslukuja.

$$\text{Nettotulos- \%} = \text{Nettotulos/liikevaihto} \times 100$$

(Balance Consulting.)

Nettotuloksen rinnalla on tarpeellista tarkkailla myös kokonaistuloksen kehittymistä, sillä satunnaiset erät voivat vaikuttaa olennaisesti yrityksen tunnuslukuihin. Nimensä mukaisesti kokonaistulos kuvaa yrityksen tilikauden aikaista kokonaistulosta. Kokonaistulos lasketaan lisäämällä nettotulokseen tai vähentämällä nettotuloksesta satunnaiset erät. Satunnaisia eräiä ovat esimerkiksi kertaluonteiset myyntivoitot tai tappiot, irtisanomis- tai liiketoiminnan uudelleenjärjestelykulut sekä liikearvojen ja omaisuuserien kertaluonteiset alakirjaukset.

$$\text{Kokonaistulos- \%} = \text{Kokonaistulos/liikevaihto} \times 100$$

(Balance Consulting.)

4.5.4 Taseen tunnusluvut

Pääoman tuotto prosentilla voidaan mitata pitkän aikavälin kannattavuutta. Tunnusluku suhteuttaa liiketoiminnan tuloksen siihen yritykseen sijoitettuun pääomaan, joka on tarvittu tuloksen luomiseen. Pääoman tuotto prosentti voidaan laskea jakamalla tulos poistojen jälkeen eli liikevoitto taseen loppusummalla ja kertomalla lopuksi sadalla.

$$\text{Pääoman tuotto prosentti} = \frac{\text{tulos poistojen jälkeen (liikevoitto)}}{\text{taseen loppusumma}} \times 100$$

(Neilimo ja Uusi-Rauva 2005, 278.)

Pääoman tuotto prosentti voidaan laskea myös jakamalla tulos poistojen jälkeen liikevaihdolla ja jakamalla liikevaihto taseen loppusummalla. Saadut luvut kerrotaan keskenään ja muutetaan prosenttimuotoon kertomalla sadalla.

$$\text{Pääoman tuotto prosentti} = (\text{tulos poistojen jälkeen (liikevoitto)} / \text{liikevaihto}) \times (\text{liikevaihto} / \text{taseen loppusumma}) \times 100$$

(Neilimo ja Uusi-Rauva 2005, 278.)

Oman pääoman tuottoasteen laskeminen on hyödyllistä kun halutaan analysoida ja asettaa tavoitteita oman pääoman tuottavuudelle. Oman pääoman tuottoasteen täytyy olla vieraan pääoman rahoituskustannuksia hieman korkeampi, koska omalle pääomalle ei ole asetettu vakuutta. Näin ollen oma pääoma on yrityksessä riskirahaa ja riski nostaa oman pääoman tuottovaatimuksia. Oman pääoman tuotto prosentti saadaan jakamalla nettotulos omalla pääomalla ja kertomalla sadalla. Nettotulos saadaan laskettua vähentämällä liikevoitosta korko- ja muut rahoituskulut, tuloverot ja muut välittömät verot ja lisäämällä siihen korko- ja muut rahoitustuotot. Oma pääoma taas lasketaan lisäämällä varsinaiseen omaan pääomaan vapaaehtoiset varaukset. Tarkkailuajanjakson voitto ei kuitenkaan kuulu tässä omaan pääomaan.

$$\text{Oman pääoman tuotto prosentti} = \text{nettotulos} / \text{oma pääoma} \times 100$$

(Neilimo ja Uusi-Rauva 2005, 280–281.)

Vakavaraisuutta mitataan omavaraisuuden kaavan avulla. Omavaraisuusaste kertoo kuinka omalla pääomalla on rahoitettu taseen varoja. Omavaraisuuden ohjearvoja tulkitessa kannattaa muistaa, että eri aloilla on erilaiset riskit keskenään. Toiset alat ovat vakaita ja ennusteiden teko on helppoa, mutta toisilla aloilla tilanne voi vaihdella suuresti. Julkisesti noteeratulta yritykseltä odotetaan parempaa vakavaraisuutta pieneen yritykseen verrattuna.

$$\text{Omavaraisuus} = \text{Oma pääoma} / (\text{taseen loppusumma} - \text{ennakkomaksut}) \times 100$$

(Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 124.)

Velkaantumisasteen eli nettogearingin avulla voidaan tutkia korollisen nettovelan eli rahoittajilta lainattujen korollisten velkojen ja oman pääoman suhdetta. Nettovelka lasketaan vähentämällä korollisista veloista likvidit rahavarat. Tunnuslukua voidaan myös kutsua termillä "Gearing", mikäli tunnusluku lasketaan niin, että korollisista veloista ei vähennetä likvidejä rahavaroja.

$$\text{Velkaantumisaste} = \text{Korollinen nettovelka} / \text{oma pääoma} \times 100$$

(Balance Consulting; Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 125.)

Tunnuslukua voidaan käyttää eri toimialojen yritysten vertailuun. Yrityksellä ei käytännössä ole nettovelkaa silloin kun nettovelkaantumisaste prosentti on negatiivinen. Toinen vaihtoehto tälle tilanteelle on se, että yritys pystyy maksamaan nettovelkansa omista kassavaroistaan. Tunnusluvun arvon

noustessa myös yrityksen velkaantuneisuus kasvaa. Yrityksen omistajien ja rahoittajien pääomapanokset ovat yhtä suuret silloin kun nettovelkaantumisaste prosentti on 100. Silloin yrityksen rahoitustilanteen taso on vielä tyydyttävällä tasolla. Velkaantumisasteen noustessa yrityksen kasvumahdollisuudet ja taloudellinen liikkumavara rajoittuvat ja yrityksellä voi olla vaikeampaa saada ulkopuolista lisärahoitusta. (Balance Consulting.)

Maksuvalmius kuvaa yrityksen lyhyen aikavälin rahoitusasemaa ja siihen kuuluvat taseen lyhytaikaiset erät. Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä juoksevista menoistaan joka tilanteessa eli yrityksellä pitäisi olla tarpeeksi likvidejä varoja verrattuna tuleviin menoihin. Esimerkiksi käteinen raha ja maksuliiketeileillä olevat varat sekä lyhytaikaiset sijoitukset kuuluvat likvideihin varoihin. Ominaista likvideille varoille on se, että ne voidaan muuttaa käteiseksi nopeasti, riskittävästi ja pienillä kustannuksilla. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 129.)

Quick Ratio-tunnusluvun avulla lasketaan maksuvalmiutta suppeammin. Laskukaavan mukaan rahoitusomaisuus jaetaan lyhytaikaisella vieraalla pääomalla, josta on vähennetty saadut ennakkomaksut. Rahoitusomaisuuden eriin kuuluvat lyhytaikaiset saamiset, rahoitusarvopaperit, kassa ja pankkisäästöt. Quick ratiolla ei oteta huomioon pysyviä vastaavia, vaikka myös pysyvissä vastaavissa voi olla likvidejä varoja, kuten esimerkiksi arvopapereita.

$$\text{Quick Ratio} = \text{Rahoitusomaisuus} / (\text{lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{saadut ennakkomaksut})$$

(Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 131–132.)

Tunnuslukua voidaan käyttää samalla toimialalla olevien yritysten vertailuun. Huomioon otettavaa on se, että Quick Ratio kuvaa yrityksen maksuvalmiutta vain tilinpäätöshetken eli yhden päivän arvon mukaan. Tilinpäätöshetken arvo voi poiketa normaalista tilanteesta ja maksuvalmius saattaa vaihdella tilikauden aikana suuresti. Luvun kehityksen tarkkailu on sen vuoksi olennaista. (Balance Consulting.)

Current Ration laskukaavassa otetaan mukaan myös vaihto-omaisuus likvidinä omaisuutena. Tunnusluvun antamat arvot ovat riippuvaisia toimialasta, joten niihin pitäisi suhtautua varauksella. Tunnusluvun rinnalla käytetään myös vaihto-omaisuuden, ostovelkojen ja myyntisaamisten kiertoaikoja.

$$\text{Current Ratio} = (\text{Vaihto- omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}) / \text{lyhytaikainen vieras pääoma}$$

(Balance Consulting; Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 132.)

Käyttöpääoma kertoo kuinka paljon juokseva liiketoiminta sitoo pääomaa suhteutettuna liikevaihtoon. Käyttöpääoma lasketaan lisäämällä vaihto-omaisuuteen myyntisaamiset ja vähentämällä ostovelat sekä saadut ennakkomaksut.

$$\text{Käyttöpääoma} = \text{Vaihto-omaisuus} + \text{myyntisaamiset} - \text{ostovelat} - \text{saadut ennakko- maksut}$$

Käyttöpääomaprocentin laskeminen on hyödyllistä siinä tilanteessa kun tutkitaan tarvittavan rahoituksen määrää esimerkiksi toiminnan volyymin kasvuun. Käyttöpääomaprosenttia voidaan vertailla eri vuosien ja saman alan yritysten kesken. Tunnusluku lasketaan jakamalla käyttöpääoma 12 kuukauden liikevaihdon määrällä ja kertomalla sadalla.

$$\text{Käyttöpääoma- \%} = \text{Käyttöpääoma} / 12 \text{ kk liikevaihto} \times 100$$

(Neilimo ja Uusi-Rauva 2005, 283; Salmi ja Rekola- Nieminen 2005, 137.)

Käyttöpääoman sijasta yritykset voivat käyttää myös nettokäyttöpääomaa, joka lasketaan lisäämällä vaihto-omaisuuteen rahoitusomaisuus ja vähentämällä lyhytaikaiset velat. Jos nettokäyttöpääoman arvo on negatiivinen, se tarkoittaa, että yrityksen juokseva toiminta ei sido lainkaan rahoitusta. Negatiivinen nettokäyttöpääoma voi toisaalta olla myös merkki suurista rahoitusongelmista, sillä negatiiviseksi muuttunut nettokäyttöpääoma ennustaa yrityskonkurssia lyhyellä aikavälillä. Nettokäyttöpääomaprocentti lasketaan lähes samalla tavalla kuin käyttöpääomaprocentti, mutta nettokäyttöpääomaprocentin kaavassa jaettavana on nettokäyttöpääoma.

$$\text{Nettokäyttöpääoma} = \text{vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus- lyhytaikaiset velat}$$

(Balance Consulting; Neilimo ja Uusi-Rauva 2005, 284.)

Yrityksen vaihto-omaisuuden hallinnan tehokkuutta mitataan laskemalla vaihto-omaisuuden kiertoaika. Tunnusluku kertoo kuinka monta päivää vaihto-omaisuuteen uhratut menot ovat sitoutuneena vaihto-omaisuuteen. Tätä tunnuslukua ei pysty laskemaan suoraan tilinpäätöksen tuloslaskelmasta ja taseesta ilman lisätietoja, sillä tuloslaskelmaan ei ole eritelty varaston arvoon kirjattuja kuluja. Tilinpäätöspäivänä varaston arvo saattaa olla hyvin poikkeavalla tasolla, joten tunnusluku voi olla hyvin epävakaa.

$$\text{Vaihto-omaisuuden kiertoaika} = \text{Vaihto-omaisuus/liikevaihtoa vastaavat muuttuvat kulut} \times 365$$

(Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 137–138.)

Myyntisaamisten kiertoajan laskemisella selviää, kuinka monta päivää myyntisaamiset ovat sidottuina saamisiksi ennen asiakkaiden laskun maksua. Kiertoajan lyhentäminen vapauttaa pääomaa ja parantaa maksuvalmiutta, sillä myyntisaamiset juuri sitovat pääomaa.

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika} = \text{Myyntisaamiset/liikevaihto} \times 365$$

(Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 138.)

Ostovelloilla tarkoitetaan tavarun tai palvelun toimittajan antamaa maksuaikaa eli ne ovat tavallaan myyntisaamisten peilikuva. Ostovelat vähentävät korollisen velan ja oman pääoman tarvetta, sillä ne ovat korottomia velkoja. Ostovelkojen kiertoaikaa laskemalla saadaan selville keskimääräisen ostolaskun maksuaika. Mitä hitaammin ostovelat kiertävät, sitä enemmän yritys hyödyntää tätä rahoituslähdettä. Erityisen pitkä ostovelkojen kiertoaika voi viitata kuitenkin maksuvaikeuksiin ja hoitamattomiin ostovelkoihin.

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika} = \text{Ostovelat/tavaroiden ja palvelujen ostot} \times 365$$

Toimittajien lähettämät laskut sisältävät arvonlisäveron kun taas taseessa ostovelat esitetään arvonlisäverottomina. Tämän vuoksi todellinen ostovelkojen kiertoaika on jonkin verran tunnusluvun arvoa pidempi. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 139.)

Ostovelkojen kiertoaajan ollessa huomattavasti pidempi verrattuna myyntisaamisten kiertoaikaan yritys saa toimittajiltaan enemmän rahoitusta kuin antaa omille asiakkailleen. Siinä tilanteessa ostovelkojen ja myyntisaamisten kiertoaajat ovat sopivassa suhteessa toisiinsa. (Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 139.)

4.5.5 Rahoituslaskelman tunnusluvut

Lainojen hoitokattea voidaan kutsua myös korollisten velkojen hoitokyvyksi. Lainojen hoitokate kertoo, miten yritys selviää vieraan pääoman rasituksesta liiketoiminnan tuottamalla rahavirralla. Tunnusluku kertoo myös, kuinka paljon rahavirtaa yrityksellä on ennen rahoituskulujen maksua ja miten rahavirta riittää lainojen hoitoon.

$$\text{Lainojen hoitokate} = (\text{Liiketoiminnan rahavirta} + \text{rahoituskulut}) / (\text{pitkäaikaisten lainojen lyhennys} + \text{rahoituskulut})$$

(Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 154.)

Lainojen hoitokatteen lisäksi käytetään myös rahoitusmenojen hoitokatemittaria. Mikäli mittarin arvo on alle yhden, se tarkoittaa sitä, että yritys ei selviä edes korkomenoistaan liiketoiminnan rahavirralla. Pidemmällä aikavälillä se merkitsee selvästi konkurssia.

$$\text{Rahoitusmenojen hoitokate} = (\text{Liiketoiminnan rahavirta} + \text{rahoituskulut}) / \text{rahoituskulut}$$

(Salmi ja Rekola-Nieminen 2005, 155.)

Lisäksi tunnusluku rahavirran vahvuuden mittaamiseen on yrityksen investointikyvyn laskeminen. Investointikyvyllä ei voida asettaa yksiselitteisiä tavoitearvoja, koska tunnusluku liittyy yrityksen omaan rahoituspolitiikkaan ja rahoituskelpoisuuteen.

$$\text{Investointikyky} = \text{Liiketoiminnan rahavirta} / \text{investointien rahavirta} \times 100$$

(Salmi ja Rekola- Nieminen 2005, 155.)

5 KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TULOSLASKELMAN RAKENNE

Tässä luvussa kerrotaan Kuopion ortodoksisen seurakunnan tuloslaskelman rakenteesta käyttäen apuna seurakunnan käyttämää tilikarttamallia. Tilikarttamalli ortodoksisen seurakunnan tuloslaskelmasta on tämän työn liitteenä.

5.1 Toimintatuotot

Seurakunnan toimintatuottoihin kuuluvat tavaroiden ja palveluiden myynti. Ainoastaan seurakunnan ulkopuolisiin liittyvät myyntituotot merkitään tuloslaskelmaan. Toimintatuotot merkitään suoritteen luovutusajankohdan perusteella tai valmistusasteen mukaan, kuten esimerkiksi rakennusurakka. Toimintatuottoihin voi kuulua joissain seurakunnissa myös korvauksia valtiolta ja kunnilta sekä korvauksia palveluista. Kunta voi joissain seurakunnissa osallistua muun muassa perheneuvonta- ja päiväkerhotoimintapalvelujen kustannuksiin. Kunnan ja valtion maksamat osuudet seurakunnan tarjoamista palveluista kirjataan Korvaukset palveluista-tilille. Toimintatuottojen ryhmään kuuluvat myös muiden seurakuntien maksamat korvaukset yhteisten tehtävien hoitoa varten. Seurakuntien yhteisiin tehtäviin voi kuulua esimerkiksi perheneuvonta. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.1.1 Maksutuotot

Toimintatuotoista on erotettu omaksi ryhmäksi maksutuotot, joihin kuuluvat asiakasmaksut ja muut maksut tavaroista ja palveluista. Maksutuottoihin liittyvät päätökset tehdään kirkkovaltuustossa tai ne perustuvat eri säädösten määräyksiin. Maksutuotoista eritellään tilikartan mukaan virastotuotot, jotka tarkoittavat muun muassa virkatodistuksista perittyjä maksuja. Tarvittaessa voidaan eritellä myös sukuselvityksistä perityt maksut Sukuselvitystuotot-tilille. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Maksutuottoihin kuuluvat seurakuntatyön maksut, hautaustoimen maksut ja muut maksut ja korvaukset esitetään tuloslaskelmassa omina erinään. Seurakuntatyön maksuihin kuuluvat muun muassa seurakunnan ateriapalvelujen ruokamaksut, seurakunnan leirien leirimaksut ja päiväkerhotoiminnan maksut. Hautaustoimen maksuihin kuuluvat hautapaikka-, hautaus-, ja tuhkausmaksut. Seurakunnan muita maksuja ja korvauksia ovat muun muassa konserttitulot, ilmoitustulot ja isännöitsijäpalkkiot. Muihin maksuihin ja korvauksiin voivat kuulua myös esimerkiksi adressitulot ja muiden myyntitarvikkeiden tulot. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.1.2 Vuokratuotot ja metsätalouden tuotot

Vuokratuotot ovat seurakunnan perimiä vuokria asunnoista, maa- ja vesialueista sekä tilaisuuksista. Ulkoiset ja sisäiset vuokratuotot kirjataan erillisille tileille ja sisäisten vuokratulojen tilin saldo eliminoidaan tilinpäätöksessä. Ulkoista vuokratuottoa on esimerkiksi ulkopuolisille vuokratun lerikeskuksen vuokratuotto. Muita vuokratuottoja voivat olla esimerkiksi kone- ja kalustovuokrat. Metsätalouden tuottoja ovat puutavaran myyntituotot, tuotot sorasta, jäkälästä ynnä muusta. Samaan ryhmään

kuuluvat myös yhteismetsäosuusien tuotot sekä muut metsätalouden tuotot. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.1.3 Kolehdit ja muut keräystuotot, tuet ja avustukset sekä muut toimintatuotot

Kolehdit ja muut keräystuotot sekä tuet ja avustukset esitetään tuloslaskelmassa erillään. Kolehteihin kuuluvat muun muassa yksityisten henkilöiden antamat kolehdit, avustukset ja lahjoitukset. Tilikarttamallin mukaan tuet ja avustukset ovat tulonsiirtoja, jotka eivät ole suoritteen tai palvelun myyntituottoja eivätkä ne ole rahoitusosuutta investointimenoon. Tuet ja avustukset sisältävät yhteisöjen ja yritysten antamat avustukset, jos ne on merkitty talousarvioon. Tuet ja avustukset yhteisöiltä ja yrityksiltä kirjataan suoraan taseeseen, jos niitä ei ole budjetoitu. Tukeihin ja avustuksiin kuuluvat myös Euroopan Unionin antamat avustukset. Seurakunta voi saada myös valtion maksamaa työllistämistukea tai koulutuskorvausta, jos seurakunta työllistää tietyt ehdot täyttäviä työttömiä työnhakijoita. Muita tukia ja avustuksia voivat olla muun muassa Kansaneläkelaitoksen maksamat korvaukset työterveyshuollon järjestämisestä sekä metsänparannusavustus. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Muihin toimintatuottoihin kuuluvat sellaiset tuotot, joille ei ole avattu omaa tiliä juoksevassa kirjanpidossa. Tähän ryhmään kuuluvat myös tavanomaisen suuruiset käyttöomaisuuden myyntivoitot. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Seurakunnan sisäisistä palveluista, esimerkiksi tarjoiluista ja vuokrista veloittamat tulot kirjataan sisäisten tuottojen tileille. Kaikilla seurakunnilla ei kuitenkaan ole sisäistä laskutusta tai sisäisiä veloituksia. Siinä tilanteessa sisäisten tuottojen ryhmään kuuluvia tilejä ei käytetä. Sisäisten tuottojen tilit eliminoidaan tilinpäätöksessä. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.2 Toimintakulut

Seuraavaksi tuloslaskelmassa ilmoitetaan seurakunnan toimintakulut. Toimintakuluihin kuuluvat henkilöstökulut, palvelujen ostot ja vuokrat. Myös aineet, tarvikkeet ja tavarat eli ostot tilikauden aikana, annetut avustukset ja muut toimintakulut ovat seurakunnan toimintakuluja.

5.2.1 Henkilöstökulut

Henkilöstökuluihin kuuluvat palkat ja palkkiot sekä henkilöstösivukulut. Tuloslaskelmassa tai sen liitetiedoissa pitää esittää henkilöstömenojen erittely palkkoihin, eläkekuluihin ja muihin henkilösivukuluihin. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Seurakunnan maksamat palkat sisältävät ennakonpidätyksenalaiset maksetut palkat, palkkiot ja korvaukset. Palkkoihin kuuluvat muun muassa luottamushenkilöpalkkiot, joita ovat luottamuselinten kokouspalkkiot sekä tilintarkastus-, katselmus- ja puheenjohtajapalkkiot. Palkkakuluihin kuuluvat myös vakinaisten ja määräaikaisten viranhaltijoiden kuukausipalkat, joihin sisältyvät viranhaltijoiden peruspalkat, kokemuslisät sekä lomarahat. Palkkakulujen erilliskorvauksia ovat muun muassa virka- ja

työsuhteisten kuukausipalkkaisten työntekijöiden ja sijaisten lisä-, yli-, sunnuntai-, yötyö- ja varallaolokorvaukset sekä verolliset kilometrikorvaukset. Muihin palkkoihin kuuluvat muun muassa asiantuntija-, kerhohohjaaja-, esiintymis- sekä toimituspalkkiot. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Ulkoiseen kirjanpitoon ei merkitä luontoisetujen raha-arvoja menonsiirtoina eikä muinakaan liiketapahtumina. Luontoisedut pitää kuitenkin merkitä palkkakirjanpitoon ennakkoperintälain mukaan. Luontoisetujen seurannan avuksi on mahdollista avata sisäisen laskennan tilit, joita ei käytetä liiketapahtumien kirjaamiseen. Tällaiset luontoisetuja varten tehdyt tilit ja niiden merkinnät erotetaan ulkoisesta kirjanpidosta. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Henkilöstösivukuluja ovat sosiaalivakuutusmaksut, joita ovat sosiaaliturvamaksut sekä ryhmähenki-, työttömyys-, tapaturma- ja vapaa-ajan tapaturmavakuutukset. Myös eläkevakuutusmaksut sekä jaksoitetut ja aktivoidut sosiaalivakuutusmaksut kuuluvat henkilöstösivukuluihin. Henkilöstölle sellaiseen luovutetut tavarat ja ostopalveluina hankitut tuotteet, ovat muita henkilöstökuluja. Esimerkiksi merkkipäivä- ja kannustelahjat sekä henkilöstölle annetut, vapaa-ajan harrastustoimintaan liittyvät tavarat ja palvelut kuuluvat muihin henkilöstökuluihin. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Henkilökunnan ruokailu- ja terveydenhoitokulut ovat vapaaehtoisia henkilöstökuluja ja niitä ei kirjata henkilöstökuluihin vaan ne kirjataan asianomaiseen menolajiin. Nämä vapaaehtoiset henkilöstökulut, jotka on kirjattu muihin kululajeihin kuin henkilöstökuluihin, on ilmoitettava tuloslaskelman liitetiedoissa mahdollisimman kattavasti. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.2.2 Palvelujen ostot

Henkilöstökulujen jälkeen tuloslaskelmassa on palvelujen ostot. Näitä ovat ulkopuolisilta ostetut palvelut sekä palveluiden tuottajan laskuttamat tarvike- ja matkamenot. Palkkiot, joista ei makseta ennakonpidätystä eikä sosiaaliturvamaksua, kuuluvat myös palvelujen ostoihin. Lisäksi henkilöstölle hankitut muun muassa matkustus-, ravitsemus-, terveys- ja kulttuuripalvelut ovat palvelujen ostoihin kuuluvia kuluja. Palvelujen ostoja ovat esimerkiksi posti- ja puhelin- sekä toimisto- ja pankkipalvelut. Näihin kuluihin kuuluvat myös atk- palvelut, puhtaanapito- ja pesulapalvelut sekä jätehuolto. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.2.3 Vuokrat

Vuokrakuluja ovat esimerkiksi maa- ja vesialueiden vuokrat sekä rakennusten ja huoneistojen vuokrat. Vuokrattujen koneiden ja kaluston vuokra- ja leasingmenot sekä atk-laitteiden ja muiden toimistokoneiden vuokrat kuuluvat myös vuokrakuluihin. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.2.4 Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Aineet, tarvikkeet ja tavarat tarkoittavat kaluston, välineiden sekä raaka- ja tarveaineiden tilikauden aikaisia suoriteperusteisia ostoja. Lämmön, veden ja sähkön hankintamenot kuuluvat myös aineisiin

ja tarvikkeisiin. Varastojen muutoksella tilikauden ostomenoja oikaistaan vastaamaan tuotannontekijöiden käyttöä. Varastojen muutosta ei tarvitse erikseen tehdä, mikäli aineet ja tarvikkeet kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan käytön mukaan. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Aineiden ja tarvikkeiden hankintamenon aktivoinnin ja kuluksi kirjaamisen voi tehdä siis useammalla tavalla. Hankintameno voidaan kirjata suoraan kyseisen vastualueen menoksi. Tällöin tilinpäätöksessä menokirjausten tulovaikutusta oikaistaan tuloslaskelman tehtävällä varaston muutoksella. Toinen tapa on hankintamenon kirjaaminen Ostot tilikauden aikana- tilille. Myös tätä tapaa käyttämällä tuloslaskelman varaston muutoksella korjataan ostojen kuluvaikutusta. Kuopion ortodoksiseurakunnan tuloslaskelmassa käytetään tätä tapaa. Kolmas vaihtoehto on kirjata hankintameno asianomaiselle vaihto-omaisuuserää koskevalle varastotilille. Tämän jälkeen hankintameno kirjataan aine- ja tarvikekäytön mukaan toimintayksikön kuluiksi. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Aineita ja tarvikkeita ovat muun muassa lyhytikäiset kalusteet, atk- laitteet sekä muut koneet ja laitteet. Lyhytikäiset kalustohankinnat alittavat hinnaltaan kirkkovaltuuston määrittämän aktivointirajan. Myös esimerkiksi rakennustarvikkeet sekä korjaus- ja huoltotarvikkeet kuuluvat aine- ja tarvikekuluihin. Jumalanpalvelus- ja ehtoollistarvikkeet ovat myös aine- ja tarvikekuluihin sisältyviä ostoja. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.2.5 Annetut avustukset

Seurakunnan antamat avustukset sisältävät seurakunnan lähetystyön. Lähetystyölle annettu avustus halutaan selvittää juoksevassa kirjanpidossa erillisellä tilillään valtakunnallista tilastointia varten. Muita annettuja avustuksia ovat kirkkokuorolle annetut avustukset, diakonia-avustukset ja muut avustukset. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.2.6 Muut toimintakulut

Seurakunnan muihin toimintakuluihin kuuluvat muun muassa välittömät verot, esimerkiksi kunnallis- ja kiinteistöverot sekä metsänhoitomaksut. Käyttöomaisuuden myyntitappiot voivat myös kuulua muihin toimintakuluihin, ellei niitä ole merkitty käyttöomaisuuden poistoiksi tai satunnaisiin kuluihin. Myös jäsenmaksut kirkollisiin järjestöihin kuuluvat muihin kuluihin. Lisäksi muita kuluja ovat sellaiset menot, jotka ovat tyypillisesti ennalta arvaamattomia tai harvoin esiintyviä. Näiden menojen budjetointia erikseen ei pidetä tarpeellisena. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.3 Toimintakate

Toimintakate saadaan laskemalla toimintatuottojen ja toimintakulujen summa. Esimerkiksi vuoden 2013 toimintakate on $186\,218,34 - 947\,404,63 = -761\,186,29$.

(Kuopion ortodoksinen seurakunta d, 30.)

5.4 Verotulot

Kuopion ortodoksisen seurakunnan tuloslaskelmassa toimintakatteen jälkeen ilmoitetaan seurakunnan saamat verotulot. Verotuloista voidaan erottaa kirkollisverotulot ja osuus yhteisöveron tuotosta.

5.4.1 Kirkollisverotulot

Seurakunnan tuloja on käytettävä pelkästään seurakunnan tehtävien suorittamiseen ja seurakuntaan kuuluvien jäsenten täytyy osallistua tulojen hankkimiseen. Varainhoitovuoden aikana peritään kirkollisveroa, jota tarvitaan muiden tulojen ohella seurakunnan menojen kattamiseen. Kirkollisveron suuruus määräytyy seurakunnan hyväksymän talousarvion perusteella. Seurakunnan vahvistaman tulo-veroprosentin suuruus vahvistetaan lähimpään 0,05 prosenttiyksikköön. Kirkollisverovelvollisia ovat kirkollisverotuksessa verotettujen tulojen mukaan kaikki kirkkoon kuuluvat henkilöt, jotka asuvat seurakunnan alueen kunnissa verovuoden aikana. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 77,79).

Verovelvolliselle on voitu myöntää osittainen tai täydellinen vapautus kunnalle maksettavasta verosta tai veron suorittamisen viivästymisen seuraamuksista. Tällaisessa tilanteessa verovelvollinen saa samanlaisen vapautuksen maksettavasta kirkollisverosta ja veron suorittamisen viivästymisen seurauksista. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 78.)

5.4.2 Osuus yhteisöveron tuotosta

Veronsaajien osuudet tilitetään joka verovuosi jokaisen verovuoden kertyneestä verosta. Tästä kertyneestä verosta on vähennetty maksetut palautukset ja Suomesta ulkomaille siirretyt verot ja veroon on lisätty ulkomailta Suomeen siirretyt verot. Tilityksen yhteydessä maksetaan tai peritään veroon mahdollisesti liittyvät veronlisäykset, viivekorot ja muut viivästysseuraamukset sekä korot. Ennen veron saajan tilitettävän määrän maksatusta veronsaajan osuudesta vähennetään veronsaajan ilmoittamat ennakonpidätykset ja työnantajan sosiaaliturvamaksut. Osuudesta vähennetään myös aikaisemmin vähentämättä jääneet määrät, samasta tai muusta verosta johtuvat takaisin perittävät määrät sekä muut vähennettäviksi säädetty määrät. (Verontilityslaki 1998, § 2.)

Kunkin veronsaajan osuuden tilitettävään määrään vaikuttavat veronsaajien verovuosikohtaiset jako-osuudet. Kertyneet tai palautetut määrät käsitellään edellisen verovuoden vastaavan veron yhteydessä ennen kuin jako-osuus vahvistetaan. Vahvistuksen mukaan tilitetyt määrät oikaistaan vastaamaan veronsaajien jako-osuuksia. (Verontilityslaki 1998, § 4.)

Ennakonpidätykset, ennakon täydennysmaksu, ennakonkantomaksu sekä ennen verotuksen päättymistä suoritettava jäännösvero jaetaan valtion-, kunnallis- ja kirkollisveroksi sekä vakuutetun sairausvakuutusmaksuksi. Valtiovarainministeriön asetuksella nämä verot jaetaan suhteelliseksi osuuksiksi eli veronsaajaryhmien jako-osuuksiksi. Veronsaajien vastaavat osuudet arvioidaan muodostuvan veronsaajaryhmien jako-osuuksien mukaisiksi verovuodelta toimitettavassa verotuksessa. Valtiovarainministeriö säättää myös kuukausittain oma-aloitteisten ennakonpidätysten ja työnantajan sosiaaliturvamaksun eli työnantajasuoritusten vähimmäismäärän. Työnantajasuoritusten määrän pitäisi

mahdollisimman hyvin vastata todellista oma-aloitteisten ennakonpidätysten ja työnantajan sosiaaliturvamaksun verovuoden aikaista kokonaiskertymää. Lisäksi valtiovarainministeriön asetuksella säädetään kuntien ja seurakuntien jako-osuuksista. Asetuksella säädetään niiden osuuksien laskentaperusteista, joiden mukaan vahvistetut osuudet kunnallisverosta ja kirkollisverosta arvioidaan jakautuvan kuntien ja seurakuntien välillä. (Verontilityslaki 1998, § 5.)

Valtiovarainministeriön on neuvoteltava kuntien keskusjärjestöjen, kirkkohallituksen, ortodoksisen kirkkokunnan kirkollishallituksen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa ennen jako-osuuksien ja työnantajasuoritusten vähimmäismäärän vahvistamista ja tarkistamista. Jako-osuuksien ja työnantajasuoritusten vähimmäismäärän tarkistaminen on tarpeellista, jos käytettävissä olevien verotustietojen tai muiden perusteiden arvioidaan muuttuvan niin paljon, että muutokset johtavat jako-osuuksien ja työnantajasuoritusten vähimmäismäärän muuttumiseen. Näillä muutoksilla voi olla merkittäviä vaikutuksia tilitettäviin tai tilitettyihin määriin ja siinä tilanteessa verovuodelta siihen mennessä tilitetyt verot oikaistaan uusia jako-osuuksia vastaaviksi. (Verontilityslaki 1998, § 5.)

Yhteisöjen ja yhteisetuuksien suorittama ennakonpidätys, ennakko ja ennakon täydennysmaksu eli yhteisövero tilitetään veronsaajille eli valtiolle, kunnille ja seurakunnille jako-osuuksien mukaisesti. Valtion jako-osuus vuonna 2013 oli 68,16 prosenttia, kuntien 29,49 prosenttia ja seurakuntien 2,35 prosenttia yhteisöverosta. Ortodoksisen seurakuntien yhteisövero oli 0,8 prosenttia ja evankelisluterilaisten seurakuntien 99,92 prosenttia seurakuntien yhteisöverosta. Kuntien ja seurakuntien saamiin yhteisöveroihin lisätään tuloverolaissa ilmoitettujen yhteisöjen verot siten, että kuntien osuus oli vuonna 2013 92,62 prosenttia ja seurakuntien osuus 7,38 prosenttia. (Verontilityslaki 1998, § 11–12.)

Tulovero kirjataan veronkantajan tilitysten suoritusajankohdan perusteella kyseisen tilikauden verotuloksi tilinpäätöksessä. Tilikauden aikaiset tilitykset tuloverolle ovat kuukausittaiset ennakonpidätysten ja ennakonkannon tilitykset ja maksuunpanotilitys tilikautta edeltävältä verovuodelta. Myös verotuslakiin perustuvat verojen tilitykset tilikautta edeltävältä verovuosilta kuuluvat tuloveron tilityksiin. Muita tilityksiä ovat oikaisu-, loppu-, jälki- ja ennakonpidätysten jälkitilitykset. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.5 Keskusrahastomaksut

Ortodoksisen kirkon yhteisenä rahastona on kirkon keskusrahasto. Rahaston varoja käytetään kirkollishallituksen vahvistaman talousarvion rajojen mukaan. Käytettäviä kohteita ovat kirkon yleisen hallinnon ja hiippakuntien menot. Tuloja käytetään myös kirkon muiden yhteisten tehtävien hoitamiseen sekä seurakuntien, luostareiden ja tehtävää edistävien yhteisöjen avustamiseen. Rahastoa käytetään lisäksi eläkkeisiin ja perhe-eläkkeisiin ja muihin lakiin ja sitoumuksiin perustuviin kirkon menoihin. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 37.)

Keskusrahastomaksuja suoritetaan kerran vuodessa seuraavien periaatteiden mukaan. Jokainen seurakunta maksaa rahastomaksua sen verotettavan tulon mukaan, jonka perusteella on maksuunpantu

tai ollut oikeus maksuunpanna veroa edellisenä vuonna kirkolliskokouksen vahvistaman osuuden verran. Seurakunnat ja luostarit maksavat myös tuloverolain mukaisesta pääomatulostaan osuuden, jonka kirkolliskokous on määrännyt. Kirkkojärjestyksessä on kuitenkin mahdollista ilmoittaa tiettyjen pääomalajien huomioon ottamista vain osittain keskusrahastomaksua määritettäessä. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 38.)

Seurakunnat suorittavat maksun myös papiston ja kanttoreiden eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden maksamista varten. Edellä mainitut maksut jaetaan seurakuntien kesken kerran vuodessa verotettavan tulon ja pääomatulojen suhteessa. Seurakunta tai luostari voidaan vapauttaa erityisen syyn vuoksi osittain tai kokonaan sille määrätystä keskusrahastomaksun maksamisesta. Vapautusta on haettava kirkollishallitukselta. (Laki ortodoksisesta kirkosta 2006, § 38.)

Seurakunnille ja luostareille keskusrahastomaksujen määräytymisperusteet ja laskentatapa ilmoitetaan kirkollishallituksesta maaliskuun 15. päivään mennessä. Seuraavan vuoden huhtikuun 15. päivään mennessä seurakunnat ja luostarit taas ilmoittavat kirkollishallitukselle keskusrahastomaksujen perusteena olevat tulonsa. Toukokuun 30. päivään mennessä kirkollishallitus ilmoittaa seurakunnille ja luostareille maksuerien määrät. (Ortodoksisen kirkon kirkkojärjestys 2007, § 53.)

5.6 Rahoitustuotot- ja kulut

Tuloslaskelmassa ilmoitetaan erikseen korkotuotot ja muut rahoitustuotot. Korkotuottoja ovat antolainoista sekä muista sijoituksista ja talletuksista saadut korkotuotot. Nämä ovat jaksotettuna suori-teperusteen mukaan. Muita rahoitustuottoja ovat verotilityskorot ja korotukset sekä viivästyskorot. Lisäksi muita rahoitustuottoja ovat osinkojen ja osuuspääomien korot sekä rahoituslainojen kurssi-voitot ja arvopapereiden myyntivoitot. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Rahoituskuluista on eritelty korkokulut ja muut rahoituskulut. Maksetut korot pitkäaikaisista ja lyhyt-aikaisista lainoista kuuluvat korkokuluihin. Muun muassa verotilityskorot- ja korotukset ja viivästyskorot ovat muita rahoituskuluja. Myös takaus- ja luottotappioprovisiot kuuluvat muihin rahoitusku-luihin. Rahoituskuluja ovat lisäksi esimerkiksi poistot käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden ja osuuksien pitkäaikaisten erien hankintamenoista. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.7 Vuosikate

Vuosikatteen avulla saadaan selville seurakunnan tulorahoituksen riittävyys. Seurakunnan talous on tasapainossa silloin kun vuosikate riittää kattamaan poistot eli korvausinvestointitarpeet. Heikom-massa taloustilanteessa vuosikate ei riitä kattamaan poistoja ja tällöin seurakunta velkaantuu. Vuo-sikate saadaan laskemalla toimintakatteen, verotulojen, keskusrahastomaksujen sekä rahoitustuotto-jen- ja kulujen summa. Esimerkiksi vuoden 2013 vuosikate on $(-761\,186,29) + 1\,152\,885,35 + (-177\,139,00) + 5\,454,01 = 220\,014,07$. (Kuopion ortodoksinen seurakunta d, 30.)

5.8 Poistot ja arvonalentumiset

Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista ryhmitellään suunnitelman mukaisesti poistoihin ja kertaluonteisiin poistoihin. Suunnitelman mukaisia poistoja voidaan tehdä esimerkiksi aineettomista oikeuksista, rakennuksista, koneista ja kalustosta sekä muista aineellisista hyödykkeistä. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Käyttöomaisuuden myyntitappiot voidaan kirjata kertaluonteisiin poistoihin, toiminnan muihin kuluihin tai satunnaisiin kuluihin. Kertaluonteisiin poistoihin merkityt myyntitappiot on eriteltävä tuloslaskelman liitteessä. Luottotappiot sen sijaan ilmoitetaan myynnin oikaisuerinä tai muissa varsinaisen toiminnan kuluissa. Saatavan luonteesta riippuen luottotappiot voidaan ilmoittaa myös muissa rahoituskuluissa. Poistoihin kuuluvat myös kertaluontoinen poisto käyttöomaisuudesta tai muusta pitkäaikaisesta omaisuudesta, joka voi johtua käyttöomaisuuden poistosuunnitelman muuttamisesta tai muusta syystä. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.9 Satunnaiset tuotot ja kulut

Tulot ja menot, jotka eivät liity seurakunnan varsinaiseen toimintaan ja jotka ovat tulosvaikutuksiltaan merkittäviä, ovat satunnaisia tuloja ja menoja. Näihin kuuluvat myös tulot tai menot, jotka ovat yksittäisenä tapahtumana markkinamäärältään epätavallisen suuria. Satunnaisia tuottoja ja kuluja syntyy muun muassa käyttöomaisuuden myyntivoitosta tai tappiosta sekä takaustappioista, jotka eivät kuulu seurakunnan varsinaiseen toimintaan. Myös vahingonkorvaukset ja sopimussakot sekä vakuutusturvan ylittävät kertaluonteiset vahingot kuuluvat satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin. Lisäksi edellisen tilikauden kirjausvirheiden oikaisut kuuluvat tähän ryhmään, jos virheet vaikuttavat suuresti tilikauden tuloksen muodostumiseen. Omistussuhteiden luovutukset ovat myös satunnaisia tuottoja tai kuluja. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

5.10 Poistoeron muutokset, varausten muutos ja rahastojen muutokset

Käyttöomaisuuden hankintamenon kattamiseen käytetään investointivarausta, joka kirjataan tuloslaskelmaan varauksen tuloutuksena. Tuloslaskelmaan merkitään myös käyttöä vastaava poisto kumoamaan tuloutusta. Jos tällä tavoin kirjattu kokonaispoisto on suunnitelmapoistoa suurempi, erotus merkitään poistoeron lisäyksenä tuloslaskelmaan. Mikäli kokonaispoisto olisi suunnitelmapoistoa pienempi, erotus kirjattaisiin tuloslaskelmaan poistoeron vähennyksenä. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Tuloslaskelmassa ei ole omaa nimikettä pakollisten varausten muutoksille vaan ne sisältyvät asianomaisiin tuotto- ja kulueriin. Toteutunut kulu kirjataan taseeseen pakollista varausta vastaan ilman vaikutusta tilikauden tulokseen tai pakollisen varauksen vähennys kirjataan kumoamaan tulonvähennys- tai kulukirjaus asianomaiseen kohtaan tuloslaskelmaan. Investointivaraukset ovat tuloslaskelmassa omana ryhmänään nimellä "Varausten muutos" tilikauden tuloksen jälkeen. Ne eivät ole suoriteperusteista menoja eivätkä ne ole pakollisten varausten luonteisia vastaisia menoja ja mene-tyksiä. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

Varausten muutosten jälkeen tuloslaskelmassa ilmoitetaan rahastojen muutos. Yleensä rahastojen lisäys tai vähennys tehdään Rahastojen muutos- tilejä vastaan. Lahjoiturahastojen pääomia ei sisällytetä seurakunnan omaan pääomaan vaan toimeksiantojen pääomiin. Lahjoiturahastojen lisäykset ja vähennykset liittyvät esimerkiksi lahjakirjan, testamentin tai muun sopimuksen erityismääräyksiin. (Tilikarttamalli seurakunnille vuodelle 1998.)

6 KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TUNNUSLUVUT

Kuopion ortodoksisella seurakunnalla on käytössään neljä tunnuslukua: toimintakateprosentti, vuosikateprosentti käyttötuloista, toimintajäämä verotuloista ja poistoprocentti käyttötuloista. Tunnuslukujen avulla voidaan arvioida esimerkiksi kuinka paljon seurakunnan tuloilla voidaan kattaa seurakunnan toimintakuluja tai kuinka paljon seurakunta voi käyttää tuloistaan investointeihin. Tunnuslukuja voidaan käyttää apuna silloin, kun laaditaan ortodoksisen seurakunnan talousarviota ja toimintasuunnitelmaa.

Toimintakateprosentti

Toimintakateprosentti ilmoittaa, kuinka paljon seurakunnan maksutuloilla ja korvauksilla saadaan kattettua seurakunnan toimintakuluja.

$$\text{Toimintakate- \%} = \text{toimintatuotot/toimintakulut} \times 100$$

Vuoden 2013 toimintakate on $186\,218,34/(-947\,404,63) \times 100 = -19,66\%$

(Kuopion ortodoksinen seurakunta d, 30.)

Vuosikateprosentti käyttötuloista

Vuosikateprosentti kertoo tulo-rahituksen osuuden käyttötuloista, joihin sisältyvät toimintatuotot, verotulot ja keskusrahaston avustukset. Tunnusluvun avulla voidaan nähdä, kuinka monta prosenttia tuloista voidaan käyttää investointeihin ja lainan maksuun.

$$\text{Vuosikate- \%} = \text{vuosikate}/(\text{toimintatuotot} + \text{verotulot}) \times 100$$

Vuoden 2013 vuosikateprosentti käyttötuloista on $220\,014,07/(186\,218,34 + 1\,152\,885,35) \times 100 = 16,43\%$

(Kuopion ortodoksinen seurakunta d, 30.)

Toimintajäämä verotuloista prosentteina

Tämä tunnusluku kertoo, miten paljon verotuloista käytetään seurakunnan käyttötalouteen eli toimintaan.

$$\text{Toimintajäämä verotuloista (\%)} = \text{Toimintakate/verotulot} \times 100$$

Vuoden 2013 toimintajäämä verotuloista on

$$(-761\,186,29) / 1\,152\,885,35 \times 100 = 66,02 \%$$

(Kuopion ortodoksinen seurakunta d, 30.)

Poistoprosentti käyttötuloista

Tunnusluku kertoo poistojen osuuden seurakunnan käyttötuloista.

$\text{Poistoprosentti käyttötuloista} = \text{Suunnitelman mukaiset poistot} / (\text{toimintatuotot} + \text{verotulot}) \times 100$

Vuoden 2013 poistoprosentti käyttötuloista on

$$(-44\,539,68) / (186\,218,34 + 1\,152\,885,35) = 3,33 \%$$

(Kuopion ortodoksinen seurakunta d, 30.)

7 TULOSLASKELMIEN 2011–2013 VERTAILUA

Tässä luvussa sovelletaan aiemmin neljännessä luvussa käsiteltyä prosenttilukumuotoista tilinpäätöstä tuloslaskelman osalta. Muun muassa maksutuottojen ja muiden toimintatuottojen osuudet on esitetty prosenttimuodossa seurakunnan toimintatuotoista. Seurakunnan toimintakuluihin on taas verrattu muun muassa henkilöstökulujen ja palvelujen ostojen osuutta. Prosenttilukumuotoisen tilinpäätöksen avulla voitaisiin tarkkailla tuloslaskelman kulurakennetta ja arvioida, miten tuloslaskelman tulojen ja kulujen muutokset näkyvät ortodoksisen seurakunnan tunnuslukujen arvoissa.

Seurakuntatyön maksujen osuus toimintatuotoista on kasvanut vuonna 2012 lähes viidellä prosenttiyksiköllä verrattuna edelliseen vuoteen, kuten alla olevasta taulukosta 1 näkyy. Vuonna 2012 seurakunta sai seurakuntatyön maksuja 11507,50 euroa ja vuonna 2011 6114,06 euroa. Vuosien 2012 ja 2013 välillä ei ole yhtä suurta eroa. Vuonna 2013 seurakuntatyön maksujen osuus toimintatuotoista oli vain noin 1,1 prosenttiyksikköä edellistä vuotta pienempi.

Alla olevasta taulukosta 1 näkyy, että muut maksut ja korvaukset olivat toimintatuotoista noin 18,8 prosenttia vuonna 2013. Vuotta aiemmin osuus oli noin 9,5 prosenttiyksikköä suurempi eli noin 28,4 prosenttia toimintatuotoista. Vuoden 2011 osuus oli melko samalla tasolla vuoden 2012 osuuden kanssa. Maksutuottojen prosenttiosuus toimintatuotoista on taas laskenut vuodesta 2011 vuoteen 2013, vaikka maksutuottojen määrissä ei ole tapahtunut kovin suuria muutoksia.

TAULUKKO 1. Tilinpäätöserien vertailu toimintatuottoihin

	Toteutuma 2013	Osuus toimintatuotoista 2013	Toteutuma 2012	Osuus toimintatuotoista 2012	Toteutuma 2011	Osuus toimintatuotoista 2011
Seurakuntatyön maksut	14 145,51	7,60 %	11 507,50	8,72 %	6 114,06	3,89 %
Muut maksut ja korvaukset	35 049,20	18,82 %	37 456,88	28,38 %	42 209,91	26,83 %
Maksutuotot yhteensä	49 531,71	26,60 %	49 216,38	37,29 %	48 323,97	30,72 %
Metsätalouden tuotot	78 004,80	41,89 %	25 823,00	19,57 %	53 070,10	33,74 %

Kolehdit ja muut keräystuotot	18 313,87	9,83 %	17 499,29	13,26 %	10 276,08	6,53 %
Tuet ja avustukset	112,00	0,06 %	1 252,00	0,95 %	1 679,58	1,07 %
Toimintatuotot yhteensä	186 218,34	100,00 %	131 966,31	100,00 %	157 310,24	100,00 %

Metsätalouden tuottojen osuus toimintatuotoista väheni vuodesta 2011 vuoteen 2012 yli 14 prosenttiyksikköä noin 19,5 prosenttiin. Vuodesta 2012 metsätalouden tuottojen osuus toimintatuotoista kasvoi yli 22 prosenttiyksikköä ja metsätalouden tuotot olivat noin 42 prosenttia toimintatuotoista vuonna 2013. (Taulukko 1. Tilinpäätöserien vertailu toimintatuottoihin.)

Kolehtien ja muiden keräystuottojen osuus toimintatuotoista kasvoi vuodesta 2011 vuoteen 2012 noin 6,7 prosenttiyksikköä. Vuodesta 2012 nämä tuotot vähenivät noin 3,4 prosenttiyksikköä ja kolehdit ja muut keräystuotot olivat vuonna 2013 noin 9,8 prosenttia toimintatuotoista. Vuonna 2013 seurakunta sai tukia ja avustuksia 112 euroa, mikä oli toimintatuotoista 0,06 prosenttia. Aiempina vuosina tukien ja avustuksien osuus toimintatuotoista on ollut kuitenkin suurempi, noin yksi prosenttia toimintatuotoista. (Taulukko 1. Tilinpäätöserien vertailu toimintatuottoihin.)

Toimintatuotot laskivat yli 25 000 euroa vuodesta 2011 vuoteen 2012 eli noin 16,1 prosenttiyksikköä. Vuodesta 2012 vuoteen 2013 toimintatuotot kasvoivat taas yli 54 000 euroa eli noin 41 prosenttiyksikköä. Vuonna 2013 toimintatuotot olivat 186 218,34 euroa. (Taulukko 1. Tilinpäätöserien vertailu toimintatuottoihin.)

Henkilöstökuluissa suhteessa toimintakuluihin ei ole suuria eroja vuosien välillä, kuten näkyy taulukossa 2. Palkat ja palkkiot ovat kaikkina vuosina noin 400 000 euroa. Henkilöstösivukulut taas laskivat vuodesta 2011 vuoteen 2013 yli 66 000 euroa. Vuodesta 2011 henkilöstösivukulujen osuus on vähentynyt lähes 6 prosenttiyksikköä. Vuoden 2013 henkilöstösivukulut olivat noin 70 000 euroa ja henkilöstökulut yhteensä noin 510 000 euroa. Henkilöstösivukulujen laskusta huolimatta henkilöstökulut ovat joka vuonna olleet melko samalla tasolla, yli 50 prosenttia toimintakuluista.

TAULUKKO 2. Henkilöstökulujen osuus toimintakuluista

Henkilöstökulut	Toteutuma 2013	Osuus toimintakuluista 2013	Toteutuma 2012	Osuus toimintakuluista 2012	Toteutuma 2011	Osuus toimintakuluista 2011
Palkat ja palkkiot	-440 034,89	46,45 %	-431 755,43	42,22 %	-423 678,36	41,48 %

Henkilös- tösivukulut	-69 892,57	7,38 %	-114 062,70	11,15 %	-136 185,95	13,33 %
Henkilöstöku- lut	-509 927,46	53,82 %	-545 818,13	53,37 %	-559 864,31	54,82 %
Toimintakulut yhteensä	-947 404,63	100,00 %	-1 022 623,48	100,00 %	-1 021 299,28	100,00 %

Korkotuottojen osuus vuosikatteesta laski huomattavasti vuodesta 2011. Vuonna 2011 korkotuottoja oli 1068,37 euroa kun taas vuonna 2013 niitä oli enää vain 39,92 euroa. Korkotuottojen osuus vuosikatteesta oli siis laskenut kahden vuoden aikana 1028,45 euroa eli noin 1,3 prosenttiyksikköä. Muut rahoitustuotot kasvoivat yli 13 000 euroa vuodesta 2011. Vuonna 2011 muut rahoitustuotot olivat yli 5 prosenttia vuosikatteesta kun taas vuonna 2012 samat tuotot olivat vuosikatteesta jopa yli 170 prosenttia. Vuonna 2013 muita rahoitustuottoja oli vielä edellistä vuotta enemmän, noin 27 000 euroa. Vuosikatteesta muiden rahoitustuottojen osuus oli kuitenkin 12,2 prosenttia vuonna 2013. (Taulukko 3. Rahoitustuottojen ja – kulujen osuus vuosikatteesta.)

Muita rahoituskuluja seurakunnalla oli vuonna 2011 112,70 euroa. Seuraavana vuonna muita rahoituskuluja oli jo yli 13 800 euroa. Vuoden 2012 ja 2013 välillä kasvu ei ollut yhtä suurta. Vuonna 2013 muita rahoituskuluja oli noin 17 500 euroa eli noin -7,9 prosenttia vuosikatteesta. (Taulukko 3. Rahoitustuottojen ja – kulujen osuus vuosikatteesta.)

TAULUKKO 3. Rahoitustuottojen ja – kulujen osuus vuosikatteesta

	Toteutu- ma 2013	Osuus vuosi- katteesta 2013	Toteutu- ma 2012	Osuus vuosi- katteesta 2012	Toteutu- ma 2011	Osuus vuosi- katteesta 2011
Korkotuotot	39,92	0,02 %	183,50	1,81 %	1 068,37	1,35 %
Muut rahoi- tustuotot	26 832,08	12,20 %	17 306,68	170,48 %	4 183,11	5,28 %
Muut rahoi- tuskulut	-17 492,57	-7,95 %	-13 828,39	-136,22 %	-112,70	-0,14 %
Vuosikate	220 014,07	100,00 %	10 151,83	100,00 %	79 296,49	100,00 %

Vuosikatteessa on huomattava lasku vuoteen 2012. Vuosikate oli 2012 yli 10 000 euroa kun taas 2011 se oli vielä yli 79 000 euroa. Taloudellinen tilanne oli vuonna 2011 paljon enemmän tasapainossa, sillä vuosikate riitti hyvin suunnitelman mukaisten poistojen tekemiseen toisin kuin vuonna 2012. Vuonna 2013 vuosikate oli huomattavasti parempi, noin 220 000 euroa. (Taulukko 4. Vuosikatteen muutos 2011–2013.)

TAULUKKO 4. Vuosikatteen muutos 2011–2013

	Toteutuma 2013	Muutos vuodesta 2012 vuo- teen 2013	Toteutuma 2012	Muutos vuodesta 2011 vuo- teen 2012	Toteutuma 2011
Vuosikate	220 014,07	+209 862,24	10 151,83	– 69 144,66	79 296,49

8 POHDINTA

Toimeksiantajalta ei ollut mahdollista saada tarkemmin eriteltyä tietoa siitä, miten Kuopion ortodoksisen seurakunnan kulut ovat jakautuneet eri toimintojen kesken. Tällöin olisi ollut vaikea arvioida tarkasti, mitä tunnusluvut jo kertovat ortodoksisen seurakunnan toiminnasta ja lisäksi se, pitäisikö tunnuslukujen kertoa toiminnasta vielä jotain lisää. Työn tavoitteeseen lisättiin siten sisäisen laskennan näkökulma. Tavoitteena oli selvittää, miten Kuopion ortodoksisen seurakunnan päättävät toimielimet voisivat hyödyntää tunnuslukujaan päätöksenteossaan.

Seurakunnanvaltuusto voisi seurata tunnuslukujen rinnalla tuloslaskelman kulurakennetta prosenttilukumuotoisen tilinpäätöksen avulla. Tarkkailemalla esimerkiksi vuosien 2011- 2013 tuloslaskelmien henkilöstökuluja voidaan nähdä, että henkilöstökulujen prosentuaalinen osuus seurakunnan toimintakuluista on ollut ajanjakson aikana noin 54 prosentissa, vaikka henkilöstökulut ovat pienentyneet vuosittain. Myös henkilöstösivukulujen määrä ja osuus toimintakuluista on pienentynyt vuosittain.

Toinen tarkkailtava asia voisi olla esimerkiksi muiden rahoituskulujen suuri kasvu vuodesta 2011 vuoteen 2012. Vuonna 2012 muut rahoituskulut olivat kasvaneet noin 13 700 eurolla ja vuoteen 2013 noin 3700 euroa. Vuonna 2013 muita rahoituskuluja oli noin 17 500 euroa. Muiden rahoituskulujen osuus vuosikatteesta oli vuonna 2011 alle prosentin, mutta vuonna 2012 jo noin 136 prosenttia. Vuonna 2013 muiden rahoituskulujen osuus vuosikatteesta oli laskenut lähes 8 prosenttiin.

Tuloslaskelman kulurakenteen kehitystä voisi verrata tunnuslukujen arvojen kehitykseen. Eli esimerkiksi jos toimintakateprosentissa tai vuosikateprosentissa olisi suuri muutos eri tilikausien välillä, prosenttilukumuotoisen tilinpäätöksen avulla voisi selvittää mitkä kulut tai tuotot ovat lisääntyneet tai vähentyneet tilikauden aikana. Sen jälkeen voitaisiin arvioida tuloslaskelman kulurakenteen muutosten vaikutuksia tunnuslukujen arvoihin.

Tätä työtä tehdessä haasteellista oli muun muassa tiedon etsiminen, sillä esimerkiksi ortodoksinen kirkko ei käytä omaa kaavaa talousarvion tekemiseen. Talousarviosta piti siten etsiä tietoa evankelis-luterilaisen seurakunnan puolelta, josta sitä löytyi riittävästi. Ylipäätään haastetta toi opinnäytetyön aihe, joka liittyi julkisen yhteisön talouteen. Esimerkiksi tuloslaskelman ja talousarvion malli olivat täysin uusia asioita, joihin tutustuminen vei paljon aikaa.

Lisätutkimuksen aiheena voisi olla, että tarvitaanko seurakunnissa uusia tunnuslukuja, esimerkiksi taseen tunnuslukuja. Lisäksi voisi pohtia mahdollisia henkilöstöön liittyviä tunnuslukuja tai mittareita ja niiden tarpeellisuutta. Uusien tunnuslukujen avulla seurakunnan talouden analysointi voisi olla monipuolisempaa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

BALANCE CONSULTING. Verkkoaineisto. [viitattu 2014-5-6.] Saatavissa:

<http://www.balanceconsulting.fi/>

KUOPION ORTODOKSISEN SEURAKUNNAN TALOUSSÄÄNTÖ. Verkkoaineisto. [viitattu 2014-5-5.]

Saatavissa: [http://www.ort.fi/kuopio/wp-](http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2013/11/talouss%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6-hyv%C3%A4ksytty-valtuuston-hyv%C3%A4ksym%C3%A4.pdf)

[content/uploads/2013/11/talouss%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6-hyv%C3%A4ksytty-valtuuston-hyv%C3%A4ksym%C3%A4.pdf](http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2013/11/talouss%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6-hyv%C3%A4ksytty-valtuuston-hyv%C3%A4ksym%C3%A4.pdf)

KUOPION ORTODOKSINEN SEURAKUNTA a. Verkkoaineisto. [viitattu 2014-4-9.] Saatavissa:

<http://www.ort.fi/kuopio/>

KUOPION ORTODOKSINEN SEURAKUNTA b. Tasekirja 31.12.2012.

KUOPION ORTODOKSINEN SEURAKUNTA c. Vuosikertomus 2012. Verkkoaineisto. [viitattu 2014-5-

10.] Saatavissa: [http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2013/11/Vuosikertomus-](http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2013/11/Vuosikertomus-2012_valt_hyv_25052013.pdf)
[2012_valt_hyv_25052013.pdf](http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2013/11/Vuosikertomus-2012_valt_hyv_25052013.pdf)

KUOPION ORTODOKSINEN SEURAKUNTA d. Vuosikertomus 2013. Verkkoaineisto. [viitattu 2014-5-

10.] Saatavissa: [http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2014/02/Vuosikertomus-](http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2014/02/Vuosikertomus-2013_valtuuston_hyv%C3%A4ksym%C3%A4.pdf)
[2013_valtuuston_hyv%C3%A4ksym%C3%A4.pdf](http://www.ort.fi/kuopio/wp-content/uploads/2014/02/Vuosikertomus-2013_valtuuston_hyv%C3%A4ksym%C3%A4.pdf)

LAKI ORTODOKSISESTA KIRKOSTA. L 2006/985. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 2014-4-9.] Saatavis-

sa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060985?search\[type\]=pika&search\[pika\]=ortodoksin](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060985?search[type]=pika&search[pika]=ortodoksinen%20kirkko)
[en%20kirkko](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060985?search[type]=pika&search[pika]=ortodoksinen%20kirkko)

NEILIMO, K. JA UUSI-RAUVA, E. 2005. Johdon laskentatoimi. Helsinki: Edita Prima Oy.

NISKANEN, J. JA NISKANEN, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita Prima Oy.

ORTODOKSISEN KIRKON KIRKKOJÄRJESTYS L 12.12.2006/174 v. 2007. Finlex. Verkkoaineisto. [vii-

tattu 2014-4-9.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070174#L1>

SALMI, I. JA REKOLA-NIEMINEN, L. 2005. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Helsinki: Edita Prima Oy.

SEURAKUNNAN JA SEURAKUNTAYHTYMÄN TALOUSARVIO SEKÄ TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA. Verkkoaineisto. [viitattu 2014-5-6.] Saatavissa:

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/44EE7FF1A4457A0FC225770A00468EB7/\\$FILE/Ta%20sek%E4_toim-_ja_taloussuunnitelma%2001012007.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/44EE7FF1A4457A0FC225770A00468EB7/$FILE/Ta%20sek%E4_toim-_ja_taloussuunnitelma%2001012007.pdf)

SUOMEN ORTODOKSINEN KIRKKO. Verkkoaineisto. [viitattu 2014-2-12.] Saatavissa:

<http://www.ortodoksi.net/index.php/Etusivu>

TILIKARTTAMALLI SEURAKUNNILLE 1998.

VERON TILITYSLAKI. L 10.7.1998/532. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 2014-5-5.]

Saatavissa:

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980532?search\[type\]=pika&search\[pika\]=verontilityslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980532?search[type]=pika&search[pika]=verontilityslaki)

YRITYSTUTKIMUS RY, 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

LIITE 1: KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TILIKARTTAMALLI

Seurakunnan tilikarttamalli**Tuloslaskelman tilit****2.1 Toimintatuotot****2.1.1. Korvaukset****PAKOLLINEN ERITTELY:**

3000–3099	Korvaukset valtiolta ja kunnilta
3000	Korvaukset palveluista
3100	Korvaukset muilta seurakunnilta

2.1.2. Maksutuotot**PAKOLLINEN ERITTELY:**

3150–3169	Virastotuotot
------------------	----------------------

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

3150	Virastotuotot
(3160 Sukuselvitystuotot)	

PAKOLLINEN ERITTELY:

3170–3209	Seurakuntatyön maksut
------------------	------------------------------

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

3170	Ruokamaksut
3180	Leirimaksut
3190	Retki- ja matkamaksut
3200	Kerhomaksut

PAKOLLINEN ERITTELY:

3210–3229	Hautaustoimen maksut
3210	Hautausmaksut- ja paikat
3211	Hautausmaksut- ja paikat

PAKOLLINEN ERITTELY

3230–3299	Muut maksut ja korvaukset
------------------	----------------------------------

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

3230	Muut maksut ja korvaukset
3231	Ilmoitustulot
3235	Isännöitsijäpalkkiot
3240	Adressitulot
3250	Tuohustulot
3260	Muut myyntitarvikkeet

2.1.3. Vuokratuotot**PAKOLLINEN ERITTELY:**

3300	Asuinhuoneistojen vuokrat
3400	Toimisto- ja liikehuoneistojen vuokrat
3470	Maa- ja vesialueiden vuokrat
3530	Vuokrat tilaisuuksista
3570	Muut vuokratulot

VAPAAEHTOINEN ERITTELY

3590	Sisäiset vuokrat
------	------------------

2.1.4. Metsätalouden tuotot**PAKOLLINEN ERITTELY:**

3600	Puutavaran myyntituotot
3620	Tuotot sorasta, jäkälästä ym.
3630	Yhteismetsäosuudet
3640	Muut metsätalouden tuotot

2.1.5. Tuet ja avustukset**PAKOLLINEN ERITTELY:**

3700	Kolehdit ja avustukset yksityisiltä henkilöiltä
3710	Tilitettävät kolehdit
3711	Tilitetyt kolehdit
3740	Tuet ja avustukset yhteisöiltä ja yrityksiltä
3760	EU-tuki
3770	Työllistämistuki/Koulutustuskorvaus
	Muut tuet ja avustukset
3780	

2.1.6. Muut tuotot

PAKOLLINEN ERITTELY:

3800	Muut Tuotot
-------------	--------------------

2.1.7. Sisäiset tuotot

3900	Sisäiset tuotot
-------------	------------------------

2.2.	Toimintakulut
-------------	----------------------

2.2.1.	Henkilöstökulut
---------------	------------------------

2.2.1.1.	Palkat
-----------------	---------------

PAKOLLINEN ERITTELY:

4000	Luotamushenkilöpalkkiot
4001	Henkilökunnan kokouspalkkiot
4010	Vakinaisten viranhaltijoiden kuukausipalkat
4020	Määräaikaisten viranhaltijoiden kuukausipalkat
4030	Työsuhteisten kuukausipalkat
4040	Määräaikaisten työsuhteisten kuukausipalkat
4050	Erilliskorvaukset
4060	Sairaus-, äitiys- ja vanhempainlomasijaiset
4065	Vuosilomasijaiset ja muut sijaiset
4070	Tunti- ja urakkapalkat
4075	Asuntoetu (sisäinen tili)
4076	Puhelinetu (sisäinen tili)
4077–4079	Muut luontaisedut (sisäinen tili)
4080–4097	Muut palkat

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

4081	Asiantuntijapalkkiot
4090	Kerhonohjaajapalkkiot

4091	Esiintymispalkkiot
4092	Toimituspalkkiot
4097	Muut palkat ja palkkiot

PAKOLLINEN ERITTELY:

4098	Jaksotetut palkat
4099	Aktivoidut palkat

2.2.1.2. Luontoisedut**2.2.1.3. Sosiaalivakuutusmaksut****PAKOLLINEN ERITTELY:**

4099	Sosiaalivakuutusmaksut
4120	Eläkevakuutusmaksut
	Muut sosiaalivakuutusmaksut
4140	sut
4150	Jaksotetut sosiaalivakuutusmaksut
4160	Aktivoidut sosiaalivakuutusmaksut

2.2.1.4. Eläkkeet**PAKOLLINEN ERITTELY:**

4170	Seurakunnan maksamat eläkkeet
-------------	--------------------------------------

2.2.1.5. Muut henkilöstökulut**PAKOLLINEN ERITTELY:**

4180–4189	Muut henkilöstökulut
------------------	-----------------------------

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

4200	Sairausvakuutuskorvaukset/Päivärahat
4210	Tapaturmakorvaukset
4220	Muut henkilöstömenojen korjauserät

2.3. Palvelujen ostot**PAKOLLINEN ERITTELY:****4300–4499****Palvelujen ostot**

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

4300	Postipalvelut
4301	Puhelinpalvelut
4310	Painatukset ja ilmoitukset
4311	Seurakuntalehti
4320	Toimisto- ja pankkipalvelut
4330	Atk-palvelukset
4340	Puhtaanapito- ja pesulapalvelut
4350	Rakennusten rakentamis- ja kunnossapitopalvelut
4355	Alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelukset
4356	Jätehuolto
4360	Koneiden ja laitteiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelut
4370	Majoitus- ja ravitsemispalvelut
4371	Retket
4380	Matkakorvaukset
4385	Kuljetuspalvelut
4390	Koulutuspalvelut henkilökunnalle
4391	Koulutuspalvelut muille kuin omalle henkilökunnalle
4400	Asiantuntijapalvelukset/Konservointi
4405	Musiikki- ja ohjelmapalvelut
4410	Vartiointipalvelukset
4420	Vakuutukset
4430	Korvaus toisen seurakunnan ylläpitämästä toiminnasta
4440–4469	Muut palvelut
4440	Työterveyshuolto
4445	Tapaturmamenot
4460	Muut palvelut
4470	Aktivoidut palvelujen ostot
4480	Sisäiset palvelut

2.4. Vuokrat**PAKOLLINEN ERITTELY:****4500–4599****Vuokrat**

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

4500	Maa- ja vesialueiden vuokrat
4530	Rakennusten ja huoneistojen vuokrat
4560	Koneiden ja laitteiden vuokrat
4580	Muut vuokrat
4590	Sisäiset vuokrat

2.5. Aineet, tarvikkeet ja tavarat

PAKOLLINEN ERITTELY:

4600–4799 Aineet, tarvikkeet ja tavarat

VAPAAEHTOINEN ERITTELY:

4600	Kalusteet
4610	Atk-laitteet
4620	Muut koneet ja laitteet
4630	Työvälineet ja työkalut
4635	Keittiövälineet ja astiastot
4640	Toimistotarvikkeet
4660	Kopiointi ja monistusmateriaalit/Kopiokoneen kopioveloitus
4670	Elintarvikkeet
4675	Keittiön oheistarvikkeet
4680	Puhdistusaineet- ja tarvikkeet
4690	Poltto- ja voiteluaineet
4700	Lämmitys
4701	Sähkö
4702	Kaukolämpö
4703	Vesi ja jätevesi
4720	Rakennustarvikkeet/Isommat tarvikkeet
4721	Korjaus- ja huoltotarvikkeet
4725	Radiointitarvikkeet
4726	Tuohusten hankinta
4727	Kukat ja kaunistus
4728	Jumalanpalveluspuvut/Kirkkotekstiilit
4729	Myyntitarvikkeet
4730	Jumalanpalvelustarvikkeet
4731	Ehtoollistarvikkeet
4732	Kirjat ja lehdet
4735	Muistolahjat
4736	Lahjat ja huomionosoitukset
4740	Muut aineet ja tavarat
4770	Käyttöomaisuuteen aktivoituneet aineet, tarvikkeet ja tavarat

4790

Varastojen lisäys/vähennys

2.6. Annetut avustukset**PAKOLLINEN ERITTELY:**

4800	Lähetystyö
4810	Avustukset kirkkokuorolle
4830	Diakonia-avustukset
4850	Muut avustukset

2.7. Muut kulut**PAKOLLINEN ERITTELY:**

4900	Arvonlisävero kiinteistöhallintapalveluista 24 %
4901	ALV:n pyöristys
4910	Kunnallisvero
4911	Kiinteistövero
4912	Dieselveero
4913	Metsänhoitomaksu
4914	Ajoneuvovero
4920	Käyttöomaisuuden myyntitappiot
4930	Jäsenmaksut
4950	Luottotappiot
4960	Muut kulut
4990	Muut aktivoidut kulut

2.8. Verotulot**PAKOLLINEN ERITTELY:**

5000	Kirkollisvero
5010	Ennakonpidätyksen tilitys
5020	Sotumaksun tilitys

2.9. Verotuskustannukset**PAKOLLINEN ERITTELY:**

5200	Osuus verotuskustannuksista
-------------	------------------------------------

2.10. Keskusrahastomaksut**PAKOLLINEN ERITTELY:**

Maksut kirkkokunnalle:

5300	Äyrimäärän perusteella
5310	Metsätalouden tuotosta
5320	Vuokratuloista
5330	Pääomatuloista
5350	Papiston eläkemaksu

2.11. Toiminta-avustukset kirkkokunnalta**PAKOLLINEN ERITTELY:**

5400	Uskonnonopetusavustus meno-oikaisuna
5420	Toiminta-avustus
5430	Konservointiavustus
5440	Muut toiminta-avustukset

2.12. Rahoitustuotot ja -kulut**PAKOLLINEN ERITTELY:**

6000	Korkotuotot antolainoista
6010	Korkotuotot sijoituksista ja talletuksista
6020	Verotilitysten korot ja korotukset
6030	Viivästyskorot
6040	Muut korot
6100	Osinkotuotot
6101	Verot sijoitustuotoista
6110	Sijoitusarvopapereiden myyntivoitot
6120	Muut rahoitustuotot
6200	Korkokulut lainoista
6210	Verotilitysten korot ja korotukset
6220	Viivästyskorot
6230	Muut korot
6300	Osakkeiden ja osuuspääomien poistot
6320	Sijoitusarvopapereiden myyntitappiot
6330	Luottovero ja provisiot
6340	Muut rahoituskulut

2.13. Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista**PAKOLLINEN ERITTELY:****Suunnitelman mukaiset poistot:****Poistot aineettomista oikeuksista****6400**

Poistot muista pitkävaikutteisista menoista**6430****Poistot rakennuksista****6460****Poistot kiinteistä rakenteista ja laitteista****6490****Poistot koneista ja kalustosta****6520****6560****Poistot muista aineellisista hyödykkeistä****Kertaluonteiset poistot:****6580****Käyttöomaisuuden myyntitappiot****6590****Muut kertaluonteiset poistot****2.14. Satunnaiset tuotot ja kulut****PAKOLLINEN ERITTELY:****Satunnaiset tuotot:****6600****Käyttöomaisuuden myyntivoitot****6610****Omistussuuksien luovutukset****6620****Vahingonkorvaukset, takauskorvaukset ja sopimussakot****6630****Kirjauskäytännön muutoksesta aiheutuvat oikaisut****6640****Muut satunnaiset tuotot****Satunnaiset kulut:****6700****Käyttöomaisuuden myyntitappiot****6710****Omistussuuksien luovutus****6720****Vahingonkorvaukset, takauskorvaukset ja sopimussakot****6730****Kirjauskäytännön muutoksesta aiheutuvat oikaisut****6740****Muut satunnaiset kulut****2.15. Varausten ja rahastojen muutokset****2.15.1. Poistoeron muutokset****PAKOLLINEN ERITTELY:****6800****Poistoeron lisäys (-)****6810****Poistoeron vähennys (+)**

2.15.2. Varausten muutos**PAKOLLINEN ERITTELY:**

6830	Varausten lisäys (-)
6840	Varausten vähennys (+)

2.15.3. Rahastojen muutos**PAKOLLINEN ERITTELY:**

6870	Rahastojen lisäys (-)
6880	Rahastojen vähennys (+)

LIITE 2: KUOPION ORTODOKSISEURAKUNNAN TULOSLASKELMAT 2011–2013

	Toteutuma 2013		Toteutuma 2012		Toteutuma 2011	
TULOSLASKELMA						
TOIMINTATUOTOT						
Maksutuotot						
Seurakuntatyön maksut	14 145,51	7,60 %	11 507,50	8,72 %	6 114,06	3,89 %
Hautaustoimen maksut	337,00	0,18 %	252,00	0,19 %		0,00 %
Muut maksut ja korvaukset	35 049,20	18,82 %	37 456,88	28,38 %	42 209,91	26,83 %
Maksutuotot	49 531,71	26,60 %	49 216,38	37,29 %	48 323,97	30,72 %
Vuokratuotot	40 255,96	21,62 %	36 612,00	27,74 %	41 250,89	26,22 %
Metsätalouden tuotot	78 004,80	41,89 %	25 823,00	19,57 %	53 070,10	33,74 %
Kolehdit ja muut keräystuotot	18 313,87	9,83 %	17 499,29	13,26 %	10 276,08	6,53 %
Tuet ja avustukset	112,00	0,06 %	1 252,00	0,95 %	1 679,58	1,07 %
Muut toimintatuotot		0,00 %	1 563,64	1,18 %	2 709,62	1,72 %
TOIMINTATUOTOT	186 218,34	100,00 %	131 966,31	100,00 %	157 310,24	100,00 %
TOIMINTAKULUT						
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	- 440 034,89	46,45 %	- 431 755,43	42,22 %	- 423 678,36	41,48 %
Henkilöstösivukulut	- 69 892,57	7,38 %	- 114 062,70	11,15 %	- 136 185,95	13,33 %
Henkilöstökulut	- 509 927,46	53,82 %	- 545 818,13	53,37 %	- 559 864,31	54,82 %
Palvelujen ostot	- 271 236,58	28,63 %	- 297 387,76	29,08 %	- 271 231,95	26,56 %
Vuokrat	- 17 581,93	1,86 %	- 25 474,82	2,49 %	- 28 174,90	2,76 %
Aineet,tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	- 119 401,30		- 126 313,10		- 138 687,55	
Aineet,tarvikkeet ja tavarat	- 119 401,30	12,60 %	- 126 313,10	12,35 %	- 138 687,55	13,58 %
Annetut avustukset	- 9 629,38	1,02 %	- 6 526,96	0,64 %	- 7 377,88	0,72 %
Muut toimintakulut	- 19 627,98	2,07 %	- 21 102,71	2,06 %	- 15 962,69	1,56 %
TOIMINTAKULUT	- 947 404,63	100,00 %	- 1 022 623,48	100,00 %	- 1 021 299,28	100,00 %
TOIMINTAKATE	- 761 186,29	-19,66 %	- 890 657,17	-12,90 %	- 863 989,04	-15,40 %
VEROTULOT	1 152 885,35		1 019 424,59		1 055 380,08	
KESKUSRAHASTOMAKSUT	- 177 139,00		- 118 811,00		- 113 593,00	
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Korkotuotot	39,92	0,02 %	183,50	1,81 %	1 068,37	1,35 %
Muut rahoitustuotot	26 832,08	12,20 %	17 306,68	17,04 %	4 183,11	5,28 %
Korkokulut	- 3 925,42	-1,78 %	- 3 466,38	-34,15 %	- 3 640,33	-4,59 %
Muut rahoituskulut	- 17 492,57	-7,95 %	- 13 828,39	-136,22 %	- 112,70	-0,14 %
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	5 454,01	2,48 %	195,41	1,92 %	1 498,45	1,89 %
VUOSIKATE	220 014,07	100,00 %	10 151,83	100,00 %	79 296,49	100,00 %
POISTOT JA ARVONALENTUMISET						
Suunnitelman mukaiset poistot	- 44 539,68		- 43 046,81		- 41 800,14	
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	- 44 539,68		- 43 046,81		- 41 800,14	
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	68 778,48					
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT	68 778,48					
TILIKAUDEN TULOS	244 252,87		- 32 894,98		37 496,35	
POISTOERON LISÄYS (-)/VÄHENNYS (+)	1 000,00		1 000,00		- 19 500,00	
VARAUSTEN LISÄYS (-)/VÄHENNYS (+)	11 341,69		1 245,34		24 321,58	
RAHASTOJEN LISÄYS (-)/VÄHENNYS (+)						
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	256 594,56		- 30 649,64		42 317,93	
Toimintajäämä verotuloista %		-66,02 %	-87,37 %		-81,87 %	
Vuosikate % käyttötuloista		16,43 %	0,88 %		6,54 %	
Poisto % (käyttötuloista)		-3,33 %	-3,74 %		-3,45 %	
Seurakunnan käyttötuloihin sisältyvät toimintatuotot, verotulot ja keskusrahaston avustukset.						